

ชายหัวเราะ - มหาสนุกฉบับในหลวง

รัชกาลที่ 9: การ์ตูนกับการเทิดพระเกียรติ และการแสดงความอาลัย

วัชรภรณ์ ดิษฐปาน

บทคัดย่อ

ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชามหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชานิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จุดประสงค์และเนื้อหาของนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับแสดงให้เห็นการเทิดพระเกียรติและการแสดงความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 โดยนำเสนอผ่านศาสตร์ของการ์ตูน บทบาทสำคัญของนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับคือบทบาทด้านการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ด้านการเป็นสื่อบันเทิงที่ปลอบประโลมจิตใจคนไทยให้คลายจากความเศร้าหลังการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และการเป็นสื่อที่บันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รวมถึงความรู้สึกของคนไทยและเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของความเศร้าโศก

คำสำคัญ: ชายหัวเราะ-มหาสนุก การ์ตูนไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช การเทิดพระเกียรติ

***Kaihuaroh - Mahasanook* comic magazines' special issues - King Rama IX memorial: to honor and mourn the passing of the King through comics**

Watcharaporn Distapan

Abstract

Kaihuaroh comic magazine's Smiles of the King and Mahasanook comic magazine's When the Prince Became the King special issues were produced in remembrance of the passing of His Majesty King Bhumibol Adulyadej (King Rama IX). Their purpose seen through the contents is to glorify the late king and mourn his death through comics. These special issue magazines play three important roles which are to honor King Rama IX, to entertain and console Thai people during the period of mourning, and to record and depict the stories of King Rama IX as well as Thai people's emotions and social phenomena happening during the time of loss.

Keywords: Kaihuaroh & Mahasanook comic magazines, Thai comics, His Majesty King Bhumibol Adulyadej, Glorifying the king

บทนำ

การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 เป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของประชาชนไทย เรียกได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความวิปโยคของคนไทยทั้งประเทศ มองไปทางไหน เห็นแต่น้ำตาและชุดดำ ท่ามกลางสภาวะที่คนไทยขาดขวัญกำลังใจนั้น “ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชา” ได้ถือกำเนิดขึ้นจากการระดมศิลปินนักวาดการ์ตูน ชายหัวเราะและศิลปินรับเชิญในวงการการ์ตูนไทยมาร่วมสร้างสรรค์ชายหัวเราะฉบับพิเศษเพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ต่อมาก็เกิด “มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชา” ด้วยจุดมุ่งหมายเดียวกัน “ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชา” และ “มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชา” จึงนับเป็นการตื่นเล่มประวัติศาสตร์ของวงการการ์ตูนไทย

นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะเป็นนิตยสารการ์ตูนที่วางจำหน่ายตั้งแต่ พ.ศ. 2517 และพัฒนาเป็นชายหัวเราะฉบับกระเป๋าในปี พ.ศ. 2529 (มาณิชา พิศาลบุตร, 2533, น. 3) นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะมีกลุ่มผู้อ่านเป็นผู้ใหญ่และคนทั่วไป ส่วนนิตยสารการ์ตูนมหาสนุกมีเนื้อหาที่เน้นกลุ่มผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกอยู่คู่สังคมไทยมายาวนาน นับเป็นเวลากว่า 30 ปี ในปัจจุบันนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกยังได้พัฒนาเป็นการ์ตูนออนไลน์ โดยเผยแพร่มุกตลกบางส่วนผ่านเฟซบุ๊ก www.facebook.com/kaihuaror ซึ่งมีจำนวนผู้ติดตาม (followers) ถึง 313,736 คน (ข้อมูลวันที่ 20 กรกฎาคม 2560) จึงกล่าวได้ว่าการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกเป็นวรรณกรรมบันเทิงร่วมสมัยและเป็นส่วนหนึ่งของความบันเทิงในวัฒนธรรมประชานิยม (popular culture) ของไทย

นิตยสารชายหัวเราะและมหาสนุกเข้าถึงคนทุกเพศทุกวัยได้ง่าย ดังที่มีผู้กล่าวว่า “ชายหัวเราะฉบับกระเป๋า” เป็นหนังสือที่มีคนอ่านทุกระดับ จากคนชั้นสามล้อจนถึงนายแบงก์ จากนักการภารโรงจนถึงระดับอธิบดีกรม จากเด็กเพิ่งหัดอ่านหนังสือจนถึงคนแก่” (สมชาย ชันอาสา, 2531, น. 31 อ้างถึงใน มาณิชา

พิศาลบุตร, 2533, น. 36) การที่นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกมีผู้อ่านวงกว้างและทุกเพศทุกวัยหลายอาชีพ อีกทั้งยังเป็นที่ยินยอมยาวนาน จึงน่าจะสนใจว่าเมื่อมีการจัดทำนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษในวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สวรรคตนั้น เนื้อหาที่ปรากฏในนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษจะนำเสนอเรื่องราวของพระองค์ในแง่มุมใดบ้าง รวมถึงนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับมีบทบาทอย่างไรในช่วงเวลาประวัติศาสตร์แห่งความสูญเสียครั้งใหญ่ของประเทศไทย

ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับร่วมกันทั้งลักษณะต่าง ๆ ทางด้านรูปแบบ เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา รวมถึงบทบาทของนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับ ในฐานะเป็นปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมที่น่าสนใจของวรรณกรรมการ์ตูนของไทย เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่านิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับมีลักษณะของการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รวมถึงการแสดงความอาลัยต่อการสวรรคตของพระองค์โดยนำเสนอผ่านศาสตร์ของการ์ตูน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชและมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหากลวิธีการนำเสนอและการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นการเทิดพระเกียรติและการแสดงความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชและมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราช

ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะศึกษานิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชซึ่งประกอบด้วยผลงานของศิลปินนักเขียนการ์ตูนจำนวน 60 คนและมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชซึ่งประกอบด้วยผลงานของศิลปินนักเขียนการ์ตูนจำนวน 52 คน

การศึกษานิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกในงานวิจัยที่ผ่านมา มักจะมุ่งไปที่การศึกษาองค์ประกอบด้านรูปแบบ เนื้อหาและกลวิธีการสร้าง อารมณ์ขัน ดังการศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายในนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะ ฉบับกระเป๋าก” (2533) ของมาณิษา พิศาลบุตร และเรื่อง “การศึกษาลักษณะภาษา สื่ออารมณ์ขันในมุขำขันของหนังสือการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุก” (2550) ของจิรศุภา ปล่องทอง แต่ยังไม่มียงานที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและบทบาทของ นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษ จึงน่าสนใจว่าในฐานะที่นักเขียนการ์ตูนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และวัตถุประสงค์ของการเขียนการ์ตูนก็มาจากผู้คน และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สั่นสะเทือนสังคมไทยทำให้เกิดการสร้างสรรค์นิตยสารการ์ตูน ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษที่มีเนื้อหาและมุมมองเช่นไร และการ์ตูนซึ่งเคย สร้างเสียงหัวเราะจากการหักมุม หรือการล้อเลียนต่างๆ ได้ปรับบทบาทมาเป็นการ์ตูนที่รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 อย่างไร

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีศึกษาทางด้านวรรณกรรมและคติชนวิทยา ร่วมกันในการศึกษานิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่านิตยสารการ์ตูนจัดเป็น วรรณกรรมประเภทหนึ่ง จึงสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น รูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการนำเสนอและการใช้ภาษามาใช้ในการวิเคราะห์ได้ ส่วนวิธีวิทยาทางคติชนวิทยาที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาการ์ตูนคือการศึกษา อนุภาคของนิทาน (motif) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ของภาพการ์ตูน อนุภาคของนิทานในทางคติชนวิทยาหมายถึงองค์ประกอบย่อยๆ ในนิทานที่มีความพิเศษจนทำให้เป็นที่จดจำ และได้รับการสืบทอดต่อไป อนุภาค อาจจะเป็นตัวละคร วัตถุสิ่งของ พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ในนิทานที่มีความแปลก จนทำให้คนจดจำได้ (Thompson, 1977, p. 415 อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถกลาง, 2548, น. 36) เช่น พระเอกซ่อนตัวในรูปเงาะ ลูกตานางสิบสอง เมืองแม่หม้าย เมืองถล่ม กลายเป็นหนองน้ำหลังการกินสัตว์เผือก ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องอนุภาค ของนิทานมาใช้ในการศึกษาการ์ตูนในชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ เนื่องจาก

ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเด่นของการ์ตูนโดยเฉพาะการ์ตูนใน*ชายหัวเราะ*และ*มหาสนุก* คือการใช้ภาพสื่อความหมายที่เข้าใจง่าย จดจำง่าย เข้าถึงคนทั่วไป และไม่ซับซ้อน จึงน่าจะสนใจว่าการ์ตูนใน*ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ*จะสื่อความหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ผ่านองค์ประกอบของภาพอย่างไร เช่น การวาดภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 วัตถุสิ่งของที่เชื่อมโยงถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และโครงการตามแนวพระราชดำริต่าง ๆ หรือพระราชกรณียกิจของพระองค์

ผู้วิจัยยังได้ประยุกต์ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทหน้าที่ (functionalism) ของคติชนที่ปรากฏในบทความเรื่อง “Four Functions of Folklore” ของวิลเลียม บาสคอม มาใช้ในการศึกษาบทบาทของการ์ตูน*ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* ที่มีต่อผู้อ่านคนไทย วิลเลียม บาสคอม จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนที่มีต่อสังคมเอาไว้ 4 ประการคือ หน้าที่ในการอธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม หน้าที่ในการให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า หน้าที่ในการรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และหน้าที่ในการให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกของความคับข้องใจของบุคคล (ศิริพร ณ ถลาง, 2548, น. 319-321) ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีเรื่องบทบาทหน้าที่ของคติชนดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์การ์ตูน*ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ*ที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเหตุการณ์การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เนื่องจากสำนักพิมพ์บันลือสาส์น ได้กล่าวถึงนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับว่าเป็น “นิตยสารการ์ตูนไทยกำเนิดในรัชกาลที่ 9” จึงน่าจะสนใจว่าเนื้อหาของนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับได้ดำรงพันธกิจของตนอย่างไรในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงมีบทบาททั้งต่อสังคมและต่อผู้อ่านอย่างไร

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอกกล่าวถึงชื่อเต็มของนิตยสารคือ “*ชายหัวเราะ ฉบับรอยยิ้มของพระราช*” และ “*มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นราชา*” เมื่อกล่าวถึงครั้งแรก และเมื่อกล่าวถึงอีกจะเรียกว่า*ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* ส่วนการกล่าวถึงพระนามของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อกล่าวถึงครั้งแรกในหัวข้อจะระบุพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” และเมื่อกล่าวถึงพระองค์อีกในครั้งต่อไปในหัวข้อเดียวกันจะใช้

คำว่า “ในหลวงรัชกาลที่ 9” ซึ่งเป็นการใช้คำเรียกแทนพระองค์ตามที่ปรากฏใน *ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* ส่วนการอ้างอิงถึงการ์ตูนแต่ละเรื่องที่ปรากฏในนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับเพื่อประกอบการวิเคราะห์นั้น หากมีชื่อเรื่องจะระบุชื่อเรื่องและที่มาว่ามาจากเล่มใด หากไม่มีชื่อเรื่องจะระบุที่มา โดยระบุแบบย่อ เช่น (ข. 54) หมายถึง *ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชาน้ำ* 54 และ (ม. 3) หมายถึง *มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชาน้ำ* 3

ผลการวิจัย

ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชาน้ำ และ *มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชาน้ำ* เป็นนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติและแสดงความอาลัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชผ่านศาสตร์ของการ์ตูน ลักษณะของการเทิดพระเกียรติและการแสดงความอาลัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้รับการสร้างสรรค์ผ่านรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีการนำเสนอและกลวิธีการใช้ภาษา ทำให้นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับกลายเป็นการ์ตูนเล่มประวัติศาสตร์ที่รวมผลงานการ์ตูนที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระราชกรณียกิจของพระองค์ รวมถึงความสุขและความทรงจำของพสกนิกรไทยได้ร่วมพระบารมีตลอด 70 ปีแห่งการครองราชย์ของพระองค์ นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับจึงมีบทบาทเป็นการ์ตูนเทิดพระเกียรติ เป็นสื่อบันเทิงและเป็นสื่อในการบันทึกและถ่ายทอดเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 และเหตุการณ์หลังสวรรคตสู่เยาวชนรุ่นหลังด้วย

จตุพร มีสกุล (2556, น. 141) ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติว่าเป็นงานเขียนที่กล่าวถึงคุณงามความดีของพระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง เนื้อหากล่าวถึงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระเกียรติยศ เหตุการณ์และสภาพบ้านเมือง รวมถึงการปกครอง วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรตินี้ อาจเรียกว่าวรรณคดียอพระเกียรติ วรรณคดีสรรเสริญพระเกียรติ และวรรณคดีเทิดพระเกียรติ นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งที่สัมพันธ์กันคือวรรณกรรมไศกาลัย โดยอธิบายว่า “วรรณกรรมไศกาลัย หมายถึง วรรณคดีที่มี

เนื้อหาเกี่ยวเนื่องกับการสวรรคตของพระมหากษัตริย์ และการสวรรคต ทิวคต สิ้นพระชนม์ หรือสิ้นชีพิตักษัยของพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น บันทึกเกี่ยวกับการสวรรคตหรือสิ้นพระชนม์ การจัดงานพระเมรุและการถวายพระเพลิง การเขียนบทร้อยกรองเพื่อพรรณนาความโศกเศร้าหรือความอาลัยเป็นอาทิ” (จตุพร มีสกุล, 2556, น. 14)

ลักษณะของวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติและวรรณกรรมโศกาลัยข้างต้น จึงสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์และเนื้อหาของ *ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* กล่าวคือนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับนำเสนอเรื่องราวพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระเกียรติยศ รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยเฉพาะแนวพระราชดำริและโครงการพระราชดำริต่างๆ ที่ทำให้คนไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันเป็นลักษณะของการสรรเสริญพระเกียรติของในหลวงรัชกาลที่ 9 ส่วนการกล่าวถึงเหตุการณ์การเสด็จสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 รวมถึงความเศร้าโศกของคนไทยที่ถ่ายทอดผ่านเนื้อหาทั้งในรูปแบบการ์ตูน ภาพ ข้อความ รวมถึงบทกวีที่ปรากฏในเล่มทำให้นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับได้กลายเป็นสื่อในการถ่ายทอดความโศกเศร้าอาลัยรัก และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9 ไม่ต่างไปจากเนื้อหาของวรรณกรรมโศกาลัย นิตยสารการ์ตูน *ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* มีลักษณะพิเศษทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษา ดังนี้

1. การสร้างสรรค์รูปแบบของนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษเพื่อเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9

1.1 ความพิเศษของรูปเล่มและการสร้างสรรค์ผลงานเฉพาะกิจของนักเขียนการ์ตูน

หลังการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ สำนักพิมพ์บรรลือสาส์นได้หยุดการจำหน่ายการ์ตูนทุกฉบับในเครือเพื่อแสดงความอาลัยแต่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการหยุดพิมพ์นับแต่ก่อตั้งบริษัทมาร่วม 60 ปี (TEEPAGORN CHAMP WUTTIPIITAYAMONGKOL, 2559) และ

ต่อมาได้ระดมศิลปินนักวาดการ์ตูนทั้งของสำนักพิมพ์และวงการการ์ตูนไทยมาร่วมกันสร้างสรรค์นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับพิเศษ “รอยยิ้มของพระราชา” ดังบทบรรณาธิการว่า “ศิลปินนักวาดการ์ตูนชายหัวเราะและศิลปินรับเชิญร่วมวงการการ์ตูนไทย จึงได้ร่วมกันจัดทำ “ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชา” เพื่อน้อมถวายความอาลัย โดยรวบรวมภาพจำของวราวันประวัติศาสตร์ นำเสนอในรูปแบบการ์ตูน” (ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชา, 2559, น. 127)

จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายของการจัดทำชายหัวเราะฉบับพิเศษคือเพื่อแสดงความอาลัยและรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ โดยนำเสนอเรื่องราวความจงรักภักดีและความผูกพันที่คนไทยมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านรูปแบบการ์ตูน เช่นเดียวกับกับ “มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นราชา” แตกต่างกันเพียงว่ามหาสนุกจะเน้นเรื่องราวเมื่อทรงพระเยาว์ ซึ่งสอดคล้องกับผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับ กล่าวคือนิตยสารชายหัวเราะจะเน้นกลุ่มผู้อ่านที่เป็นผู้ใหญ่ ส่วนนิตยสารมหาสนุกเน้นผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน เนื้อหาในมหาสนุกฉบับพิเศษจึงมุ่งนำเสนอเรื่องราวเมื่อครั้งที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ยังทรงพระเยาว์ รวมถึงคำสอนต่างๆ ของสมเด็จพระบรมราชชนนี

ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชามีความพิเศษกว่าฉบับอื่นๆ ดังที่พิมพ์พิชา อุตสาหจิต กรรมการบริหารได้ให้สัมภาษณ์ว่า

เรามีจุดเด่นคือเชี่ยวชาญด้านการ์ตูนและสไตล์การ์ตูนแก๊ก เลยคิดว่ามาร่วมกันทำชายหัวเราะฉบับพิเศษ เป็นผลงานการ์ตูนที่ดีที่สุดเพื่อถวายพระองค์ท่าน โดยนำเสนอแง่มุมด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์คุณ พระราชกรณียกิจ พระอารมณืชั้น ตลอดระยะเวลา 70 ปี ของพระองค์ที่ทรงครองราชย์ ซึ่งนอกจากจะมีนักเขียนประจำของชายหัวเราะมาร่วมสร้างสรรค์อย่างพร้อมหน้าแล้วนั้น ยังมีศิลปินที่มีชื่อเสียงในวงการการ์ตูน เช่น สละ นาคบำรุง, กวิน (เพจนวล), ไต้ง หัวแจกัน, ตั้ม วิศุทธิ์, ปลารี่, ลูกไม้, iannnnn, อาร์ต จีโน, สเลดทอย, แชมป์-ทีปกร, หมาจ๋า, คิวต้า, เดอะดวง, jay the rabbit รวมถึงนักเขียนการ์ตูนชาวต่างชาติอย่าง Stephff นักวาดการ์ตูนจากหนังสือพิมพ์ THE NATION และ David Lloyd ศิลปินชาวอังกฤษ จาก DC Comics มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ด้วย

(ดอกฝน, 2559)

ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชามีนักเขียนร่วมสร้างสรรค์ผลงานทั้งหมด 60 คน ส่วนมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชามีนักเขียนร่วมงานทั้งหมด 52 คน นอกจากการรวมผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงแล้ว ด้านการออกแบบรูปเล่มก็ประณีตสวยงามกว่าเล่มอื่นๆ โดยพิมพ์ปกด้วยสีทอง เมทัลลิกเคลือบยูวี และเพิ่มจำนวนหน้าพิมพ์สี่สีและสองสี รวมเป็น 132 หน้า แต่ยังคงจำหน่ายในราคา 20 บาทเท่าเดิม ซึ่งเป็นความตั้งใจของสำนักพิมพ์ที่ต้องการให้การ์ตูนเข้าถึงทุกคนในราคา “มิตรภาพ” การ์ตูนทั้งสองฉบับมีภาพปกเป็นภาพวาดพระบรมสาทิสลักษณ์ และพิมพ์สีทองคำเคลือบเงา ทำให้สวยงามน่าสะสมสำหรับนักอ่าน ได้ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์เป็นชื่อนิตยสาร ด้านล่างมีข้อความว่า “นิตยสารการ์ตูนไทยกำเนิดในรัชกาลที่ ๙” ปรากฏอยู่ทั้งสองฉบับ ส่วนสันปกมีชื่อนิตยสารและชื่อฉบับเป็นอักษรสีดำบนพื้นทอง ข้อความพิเศษบนปกหน้าและสันปกเป็นข้อความที่ปรากฏเฉพาะในฉบับพิเศษทั้งสองฉบับนี้

ที่มา: <https://web.facebook.com/kaihuaror>

ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์บนปกชายหัวเราะฉบับพิเศษเป็นภาพที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 แยมพระสรวลขณะทรงรับดอกบัวจากหญิงชราซึ่งเป็นภาพหนึ่งที่คนไทยคุ้นเคย ภาพดังกล่าวจึงสอดคล้องกับชื่อฉบับ “รอยยิ้มของพระราชามีนักเขียน” ภาพปกเป็นผลงานของวัฒนา เพ็ชรสุวรรณ ภาพปกนี้มาจากความตั้งใจที่จะสื่อความหมายถึงพระมหากษัตริย์คุณของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พระองค์พระราชทานให้แก่พสกนิกร

ของพระองค์อยู่เสมอเปรียบเสมือน “รอยยิ้มของพระราชา” ที่มอบให้แก่คนไทย
ดังที่พิมพ์พิชา อุตสาหจิต อธิบายว่า

ภาพปกเป็นภาพที่เราคิดว่าจับใจประชาชนทุกคน เพราะเป็นภาพที่ชัดเจน
ยิ่งกว่าอะไรทั้งหมดว่าทำไมพวกเราถึงรักพระองค์ ภาพรอยยิ้มของพระองค์เป็นภาพที่
หาได้ยากแต่มีให้ประชาชนชาวไทยเสมอ อาวัฒน์ (วัฒนา เพ็ชรสุวรรณ) เจ้าของ
ลายเส้นที่เป็นซิกเนเจอร์ของชายหัวเราะเป็นผู้วาดปกนี้ ด้วยความตั้งใจอย่างที่สุด

(TEEPAGORN CHAMP WUTTIPITAYAMONGKOL, 2559)

ภาพปกชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชาจึงมีได้เพียงแค่สอดคล้อง
กับเนื้อหาที่นำเสนอพระราชกรณียกิจ และพระอารมณ์ขันของในหลวงรัชกาลที่ 9
เท่านั้นแต่ยังสื่อความหมายถึงพระจริยาวัตรที่ประชาชนประทับใจและพระมหา-
กรุณาธิคุณของพระองค์ด้วย ส่วนภาพปกมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็น
พระราชาเป็นภาพพระบรมสาทิสลักษณ์เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ซึ่งสอดคล้องกับ
เนื้อหาภายในเล่มที่มุ่งนำเสนอพระราชประวัติและเรื่องราวเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์
รวมถึงคำสอนของสมเด็จพระบรมราชชนนี ทั้งยังตรงกับกลุ่มเป้าหมายของผู้อ่าน
มหาสนุกซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนด้วย การตั้งชื่อฉบับ ภาพปกและเนื้อหาของ
นิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับจึงสอดคล้องกันทั้งหมด

ภายในเล่มยังมีการออกแบบรูปเล่มที่ประณีต และมีการจัดวางลำดับ
องค์ประกอบที่เหมือนกันทั้งสองฉบับคือ ด้านหลังปกหน้ามีภาพวาดพระบรม-
สาทิสลักษณ์พร้อมบทกวีแสดงความอาลัยรัชกาลที่ 9 หน้าต่อไปเป็นพระบรม-
ราโชวาทหรือพระราชดำรัส หน้าซ้ายทุกหน้าตลอดเล่มจะมีสัญลักษณ์ริบบิ้นสีดำ
[**ร**] แสดงความอาลัย จากนั้นจะนำเสนองาน์ตูนสลับกับภาพพระบรมสาทิสลักษณ์
และพระราชประวัติ ทำยเล่มมีบทบรรณาธิการ รายชื่อนักวาดการ์ตูนในแต่ละเล่ม
ข้อมูลทางบรรณลักษณ์ ด้านในปกหลังเป็นภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ ส่วนปกหลัง
เป็นภาพสีพระบรมสาทิสลักษณ์ พร้อมข้อความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษจึงสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความประณีตและความตั้งใจของศิลปินตั้งแต่ภาพปกจนถึงเนื้อหาภายใน

ด้านรูปแบบของการ์ตูนนั้นมีทั้งการ์ตูนกรอบเดี่ยว การ์ตูนหลายกรอบจบ และการ์ตูนเรื่อง นอกจากนี้ยังมีการลงภาพวาดพระบรมสาทิสลักษณ์สลับกับการ์ตูน รวมถึง ส.ค.ส.พระราชทาน และพระราชประวัติพร้อมภาพประกอบ ความพิเศษและความสวยงามของการ์ตูนทั้งสองเล่มทำให้ต้องมีการเปิดจองล่วงหน้าในปลายเดือนตุลาคม ก่อนที่จะวางจำหน่ายในเดือนพฤศจิกายน และมียอดสั่งซื้อจำนวนมากถึงหนึ่งพันเล่มต่อคนเพื่อนำไปแจกที่สนามหลวง บริจาคให้โรงเรียนหรือมอบเป็นของขวัญให้แก่นัก (TEEPAGORN CHAMP WUTTIPITAYAMONGKOL, 2559)

ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มพระราชทานและมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นราชาจึงเป็นการ์ตูนเล่มสำคัญในช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์การ์ตูนไทย ในฐานะนิตยสารการ์ตูนไทยที่รวมผลงานของนักเขียนการ์ตูนและศิลปินนักวาดภาพที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันที่รวมตัวกันเฉพาะกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายพิเศษร่วมกันนั่นคือการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

1.2 การนำเสนอบทกวีเพื่อแสดงความอาลัยในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นบทเปิดของเล่ม

นิตยสารชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษเปิดเล่มด้วยการนำเสนอบทกวีแสดงความอาลัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เป็นส่วนแรกทางด้านหลังปกหน้า ก่อนที่จะนำเสนอพระบรมราโชวาทหรือพระราชดำรัส แล้วจึงเริ่มนำเสนอผลงานการ์ตูนของนักเขียน บทกวีแสดงความอาลัยในชายหัวเราะเป็นคำประพันธ์ประเภทโคลง 1 บท ดังนี้

แม่น้ำฟ้ากำสรวลให้	คราใด
คงบโศกเท่าฟ้าไทย	ครานี้
น้อมจิตนบสรวรรคาลัย	วอนพ่อ หลวงเอย
ขอทรงสถิตหล้า นภา นที	ตราบชั่ว กาลนาน

(ขายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชฯ, 2559, หลังปกหน้า)

โคลงข้างต้นกล่าวถึงความเศร้าโศกและความสูญเสียของคนไทยที่ยิ่งใหญ่เกินกว่าความโศกครั้งใดที่ผ่านมา และกล่าวถึงความอาลัยรักที่คนไทยมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 แม้ว่าพระองค์จะสวรรคตแล้ว แต่ก็ยังรำลึกถึงพระองค์และปรารถนาให้พระองค์สถิตอยู่ในทุกหนทุกแห่งเพื่อเป็นมิ่งขวัญของคนไทยตราบชั่วกาลนาน ส่วนบทกวีแสดงความอาลัยในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในมหาสนุกฉบับพิเศษเป็นกลอนสุภาพจำนวน 2 บทซึ่งพรรณนาถึงความโศกที่ยิ่งใหญ่ของแผ่นดินไทยที่ต้องสูญเสียพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรมและผู้ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย และแสดงถึงความอาลัยรักและความผูกพันที่ประชาชนมีต่อพระองค์ว่าพระองค์จะทรงสถิตอยู่ในหัวใจของประชาชนชาวไทยชั่ววันรันดร์ ดังนี้

พระเสด็จสู่สวรรคาลัย	น้ำตาดอกไม้ก็ร่วงหล่น
แผ่นดินแผ่นฟ้ามีดมมณ	ท่วมทันเท็ดทูนด้วยอาลัย
พระทรงธรรมล้ำเลิศประเสริฐนัก	พระเป็นหลักรวมใจไทยทุกสมัย
น้อมศิระถวายบังคมพระทรงชัย	ธ สถิตในดวงใจตราบนรันดร์

(มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชฯ, 2559, หลังปกหน้า)

การเปิดเล่มด้วยบทกวีแสดงความอาลัยในหลวงรัชกาลที่ 9 ในนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับจึงเน้นให้เห็นวาระพิเศษของการสร้างสรรค์ผลงานการ์ตูนเพื่อรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของในหลวงรัชกาลที่ 9 และแสดงความอาลัยต่อการสวรรคตของพระองค์ซึ่งเป็นการวิปโยคครั้งใหญ่ในความรู้สึกของพลสกนิกรชาวไทย และเป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญที่ต้องบันทึกไว้ในนิตยสารการ์ตูนขายหัวเราะและมหาสนุก

2. การ์ตูนกับการสื่อความหมาย: ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในการ์ตูนฉบับพิเศษ

การ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองเล่มแม้จะมีจุดมุ่งหมายร่วมกันแต่เนื้อหาของการ์ตูนทั้งสองฉบับมีแนวคิดหลักที่แตกต่างกัน กองบรรณาธิการอธิบายการตีความชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชาวาว่า “รอยยิ้มของพระราชาานั้นเราคิดว่าสามารถตีความได้อย่างหลากหลาย สำหรับเรารอยยิ้มของพระองค์คือความรักที่พระองค์มีต่อคนไทยทุกคนเสมอมา เป็นสิ่งที่ทุกคนสัมผัสได้ในความรักที่พระองค์มีต่อพสกนิกร” (ดอกฝน, 2559) เนื้อหาของชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชาวาจึงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ พระอารมณ์ขันของในหลวงรัชกาลที่ 9 ความรัก ความจงรักภักดี และความผูกพันของคนไทยที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 รวมถึงความเศร้าโศกที่เกิดขึ้นจากการสวรรคตของพระองค์ เรื่องราวเหล่านี้ล้วนเป็นความทรงจำอันแสนประทับใจของพสกนิกรไทยที่ได้รับความสุขจากพระมหากรุณาธิคุณหรือ “รอยยิ้ม” ของพระองค์เสมอ

ส่วนมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชาานั้น วิจิต อุตสาหจิต บรรณาธิการได้กล่าวถึงที่มาของแนวคิดในการจัดทำมหาสนุกฉบับดังกล่าวว่า

ในระหว่างการค้นหาข้อมูลเพื่อจัดทำ เราพบว่า ช่วงชีวิตกาลเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ของในหลวง พระจริยาวัตรระหว่างพี่น้องของพระองค์ล้วนน่ารัก น่าประทับใจ คำสอนพิเศษของสมเด็จพระบรมราชชนนีที่ส่งผลให้แผ่นดินไทยได้มีพระราชาผู้ประเสริฐถึงสองพระองค์... เราสรุปแนวคิดของหนังสือการ์ตูนมหาสนุก ฉบับนี้ว่า “เมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชา”

(ชายหัวเราะ, 2559, น. 127)

เนื้อหาในมหาสนุกจึงเป็นการ์ตูนที่นำเสนอภาพและเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ พระจริยาวัตรของพระองค์กับสมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 คำสอนของสมเด็จพระบรมราชชนนี ตลอดจนพระจริยาวัตรส่วนพระองค์ที่ทรงเป็นแบบอย่างในด้านต่างๆ ให้แก่เยาวชน

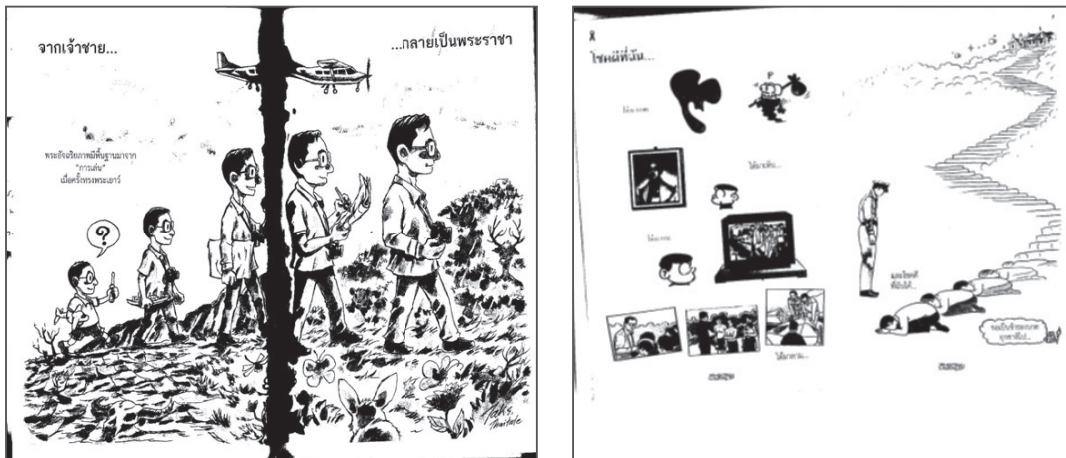
และประชาชน เนื้อหาในนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับจึงสร้างสรรค์ขึ้นจากพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงตลอดรัชสมัย โดยนำมาสร้างสรรค์ผสมผสานจินตนาการแล้วถ่ายทอดผ่านศาสตร์ของการ์ตูน

การ์ตูนเป็นสื่อที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างศิลปะของการวาดภาพ และศิลปะแห่งการใช้ถ้อยคำเพื่อเล่าเรื่องหรือเพื่อถ่ายทอดสารคือความคิดต่าง ๆ ของผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร ลักษณะเด่นของการ์ตูนคือสื่อด้วยภาพที่เข้าใจง่ายและสามารถเข้าใจได้แม้ไม่มีตัวอักษร ดังที่มีผู้อธิบายว่า “จะเห็นได้ว่า ลักษณะเด่นของภาษาการ์ตูนนั้น คือการผสมผสานถ้อยคำและภาพให้กลมกลืนกัน... ดังนั้นการ์ตูนที่ดี และมีความสมบูรณ์ต้องไม่ใช่ภาษาอธิบายความมาก แต่ใช้ภาพแสดงออกหรือใช้สัญลักษณ์ที่จะสามารถสื่อความหมายได้ทันทีและรวดเร็ว” (จารุณี สุขชัย, 2550, น. 16) การ์ตูนจึงเป็นการผสมผสานระหว่างวัจนภาษากับอวัจนภาษาในการสื่อสาร การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านภาพการ์ตูน คำบรรยายภาพ บทสนทนาของตัวละคร และกลวิธีการนำเสนอแบบต่างๆ ทำให้มองเห็นการสื่อความหมายถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่หลากหลาย ดังนี้

2.1 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนักเพื่อราษฎรตลอดเวลาและใส่พระทัยราษฎรทุกกลุ่ม

การนำความคิดเรื่องการศึกษาอนุภาคของนิทานมาศึกษาภาพการ์ตูนที่สื่อถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ในการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษทำให้เห็นชัดเจนว่าเมื่อนักวาดการ์ตูนต้องวาดตัวละครในการ์ตูนที่สื่อถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ลักษณะเด่นที่นักวาดการ์ตูนนำเสนอออกมามักจะเป็นภาพของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในฉลองพระองค์ชุดทรงงาน ทรงสะพานยกกล้องถ่ายรูป ทรงถือแผนที่และดินสอ ภาพวาดในหลวงรัชกาลที่ 9 ในลักษณะดังกล่าวเป็นภาพที่ปรากฏบ่อยครั้งมากที่สุดในการ์ตูนทั้งสองฉบับ เช่น เรื่อง “หายเหนื่อย” (ข. 91) “ภาพความทรงจำ” (ข. 85) “ทายาให้นะ” (ข. 93) ฯลฯ ในการ์ตูนเรื่อง “ภาพความทรงจำ” ยังมีข้อความที่บรรยายถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ในความทรงจำของชาวบ้านว่า “มีผู้ชายคนหนึ่งเข้ามาที่หมู่บ้าน ผู้ชายคนนั้นใส่แว่น และถือแผนที่แผ่นใหญ่” (ข. 54) กล่าวได้ว่าการนำเสนอภาพรัชกาลที่ 9 ในลักษณะดังกล่าวเป็น “ภาพจำ” หรือ “ภาพประทับใจ”

ในความทรงจำของประชาชนตลอดรัชสมัย โดยเฉพาะภาพการทรงงานท่ามกลางประชาชนจนพระเสโทหยาดซึ่งเป็นภาพที่คุ้นตาและปรากฏในสื่อต่างๆ อยู่เสมอ ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่จารึกในความทรงจำของประชาชนมากที่สุดจึงมิใช่ภาพพระองค์ในฉลองพระองค์พระมหากษัตริย์ได้ร่วมเสด็จตร หากแต่เป็นภาพของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานเพื่อประชาชนตลอดเวลา และกลายเป็นภาพจำที่นักวาดการ์ตูนหลายคนนำมาสร้างสรรค์ในผลงานของตน ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่นำเสนอในรูปแบบการ์ตูนในลักษณะของ “ผู้ชายคนนั้นใส่แว่น และถือแผ่นที่แผ่นใหญ่” (ข. 54) และทรงสะพานคล้องถ่ายรูปอยู่เสมอ จึงเป็นเอกลักษณ์ที่แม้เป็นเพียงภาพลายเส้น ภาพด้านหลัง หรือวาดเพียงเงาก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีว่าหมายถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 นักวาดการ์ตูนจึงนิยมวาดภาพพระองค์ในลักษณะเช่นนี้มากที่สุด

ที่มา: ภาพซ้ายจากมหาสนุก หน้า 20-21 ภาพขวาจากมหาสนุกหน้า 6-7

ส่วนภาพวาดประชาชนที่ปรากฏในการ์ตูนทั้งสองเล่มมักจะเป็นชาวบ้านธรรมดาตามชนบท เช่น ลุงสอนที่เฝ้าฯ รับเสด็จโดยนั่งผ้าขาวม้าผืนเดียวในเรื่อง “ภาพความทรงจำ” (ข. 85) หรือคนท้องถิ่นต่างๆ เช่น ชาวมุสลิมในเรื่อง “ปลา ร้องไห้” (ม. 55) รวมถึงข้าราชการที่ตามเสด็จขณะทรงงาน นักเขียนการ์ตูนมักหยิบเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงขณะเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนราษฎรตามพื้นที่ต่างๆ มาถ่ายทอดเพื่อให้เห็นว่าพระองค์ทรงห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วทุก

พื้นที่ของประเทศไทย เช่น การเสด็จไปช่วยเหลือเกษตรกรที่เดือดร้อนจากปัญหา น้ำเสียที่ปัตตานีในเรื่อง “ปลาร่องไห้” (ม. 55) เรื่อง “หายเหน้อย” (ข. 90) ที่เสด็จฯ ไปเยี่ยมชาวเขาเผ่าลีซอและต้องเดินขึ้นเขาข้ามวันข้ามคืน หรือการเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรทางภาคอีสานที่แห้งแล้งในเรื่อง “ผู้่นละอองใต้พระบาท” (ม. 74–75) บางครั้งพระองค์ต้องเสด็จฯ ไปในพื้นที่เสี่ยงภัย ดังการเสด็จฯ พื้นที่ชายแดนใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2520 เช่น เรื่องเหตุระเบิดในพิธีพระราชทานรางวัลแก่ใต้ตะครุ ณ สนามโรงพิธีช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (ข. 86–87) เหตุระเบิดในบริเวณที่ประทับ ที่นักเขียนนำมาถ่ายทอดผ่านการ์ตูนแสดงให้เห็นความจงรักภักดีที่ประชาชนมีต่อ ในหลวงรัชกาลที่ 9 และความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่องราวการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดารและพื้นที่เสี่ยงภัยจึงแสดงให้เห็นภาพของพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนัก ทรงเสียสละพระองค์ และทรงยอมรับความลำบากเพื่อประชาชนเสมอ

การ์ตูนเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรในที่ต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์อย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นคนชาติใด หรือท้องถิ่นใดก็ล้วนแต่เป็นราษฎรภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารเสมอ กัน ไม่ว่าจะเป็นคนไทย คนจีน (ม. 12–13) คนมุสลิม (ม. 55) ชาวเขา (ข. 90) คนอีสาน (ข. 55) คนใต้ (ข. 50–51) หรือคนกรุงเทพฯ (ม. 67) การ์ตูนหลายเรื่องยังได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงห่วงใยราษฎรยิ่งกว่าพระองค์เอง แม้ว่าพระองค์จะทรงพระประชวรอยู่ แต่พระองค์ก็ทรงคำนึงถึงความเดือดร้อนของราษฎรมากกว่าพระพลานามัยของพระองค์ ดังเรื่อง น้ำท่วมกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2528 ที่เล่าว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีอาการพระทนต์หักเฉียดเส้นประสาท แต่พระองค์ทรงปฏิเสธการรักษาเพื่อเสด็จไปช่วยเหลือนประชาชน (ข. 29) เรื่อง “ทรงเก็บประเทศไทยทั้งประเทศไว้ในพระราชหฤทัย” (ข. 26) ที่เล่าถึงการที่พระองค์ทรงงานเสมอแม้ขณะทรงพระประชวร รวมถึงการที่ทรงสละพระราชทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิตของราษฎร เช่น เรื่อง “ทรงห่วงใยพสกนิกรตัวน้อย” (ม. 30–31)

นอกจากนี้บทสนทนาของตัวละครในการ์ตูนหลายเรื่องมักใช้รูปแบบการถาม-ตอบในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือตั้งคำถามแสดงความสงสัยว่ามีจริงหรือคนที่ทำสิ่งที่คนทั่วไปทำได้ยาก เพื่อจะนำไปสู่คำตอบว่าคนคนนั้นก็คือ “ในหลวงของเรา” การใช้บทสนทนาแบบถาม-ตอบลักษณะนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระองค์เห็นความสุขของราษฎรสำคัญกว่าพระองค์เองอย่างยากที่จะหามนุษย์คนใดทำได้เหมือนพระองค์ เช่น เรื่องที่พระองค์ทรงติดตามสถานการณ์น้ำท่วมใหญ่ที่ภาคใต้ตลอดคืน ดังนี้

“นี่มันใกล้จะเช้าแล้วนะเนี่ยยังไม่ได้นอนเลย เฮ้อ! ง่วงจัง ใครมันจะไปทนไหวกันน้อ”
 “แกรู้มั๊ย มีคนคนหนึ่งเคยอยู่ใฝ้าตึกคืนแล้วไม่เคยบ่นเลย”
 “ใครนะนั่น”
 “ในหลวงของเราไงล่ะ”

(ข. 50-51)

บทสนทนาในการ์ตูนบางเรื่องยังเน้นให้เห็นความโชคดีของคนไทยที่มีพระมหากษัตริย์อย่างในหลวงรัชกาลที่ 9 เช่น

“รู้ไหมว่า มีผู้ชายคนหนึ่งหล่อ รวย ฉลาด ขาดิตระกูลสูงส่ง เกิดและได้รับการศึกษาที่ต่างประเทศ
 มีความสามารถรอบด้านซึ่งจะเลือกไปที่ไหนก็ได้ แต่เขาเลือกที่จะกลับมาประเทศไทย”
 “หา!? มีคนแบบนั้นด้วยหรือพ่อ!”
 “ก็ในหลวงของเราไงล่ะ”

(ม. 93)

จะเห็นว่าการนำเสนอด้วยกลวิธีการถาม-ตอบในบทสนทนาดังกล่าวนั้นให้เห็นว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงตรากตรำพระวรกายทรงงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน พระองค์ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อราษฎรของพระองค์เสมอ สิ่งที่พระองค์ทรงกระทำนั้นยากยิ่งนักที่จะมีมนุษย์ผู้ใด

เสมอเหมือน มีเพียงในหลวงรัชกาลที่ 9 ผู้เป็น “ในหลวงของเรา” เท่านั้นที่เสียดสละพระองค์เพื่อประโยชน์สุขของราษฎรมาตลอด 70 ปีแห่งการครองราชย์สมดังพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

2.2 พระมหากษัตริย์ผู้มีพระจริยาวัตรที่งดงามและมีพระอัจฉริยภาพ

2.2.1 พระมหากษัตริย์ผู้มีพระจริยาวัตรที่งดงามเป็นแบบอย่างของประชาชน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้มีพระจริยาวัตรที่งดงามเป็นแบบอย่างของประชาชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1.1 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตา

การ์ตูนหลายเรื่องได้ถ่ายทอดเรื่องราวความประทับใจของพลกนิกรหลายคนที่ได้สัมผัสและได้รับพระเมตตาจากพระองค์ ทั้งผู้ที่เป็นข้าราชการบริพารผู้ติดตามเบื้องพระยุคลบาทและประชาชนทั่วไป เช่นเรื่อง “ทายาให้นะ” (ข. 93–94) ซึ่งเป็นเรื่องจริงของนายปราโมทย์ ไม้กลัด ที่ถูกแมลงคูนกัดที่มือ พระองค์จึงทรงนำยามาทำให้ (“นายช่าง ยื่นมือมาสิ จะทายาให้” น้ำพระทัยที่ทรงมีให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด, 2559) เรื่องเล่าดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระเมตตาของพระองค์ที่ทรงใส่ใจข้าราชการและไม่ทรงถือพระองค์ อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องที่พระองค์มีพระเมตตาพระราชทานปริญญาบัตรอีกครั้งหนึ่งให้แก่บัณฑิตที่ทำปริญญาบัตรหล่น (ข. 16–17)

การ์ตูนเรื่องที่แสดงให้เห็นน้ำพระทัยที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาอย่างยิ่งคือเรื่อง “กษัตริย์นักกีฬา” (ข. 81–84) ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่นักกีฬาเรือใบผู้หนึ่งได้แล่นเรือใบของตนไปชนท้ายเรือใบพระที่นั่ง แต่พระองค์ทรงไม่ถือโทษ เหตุการณ์ครั้งนั้นแสดงให้เห็นพระเมตตาและน้ำพระทัยของนักกีฬาที่ “รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย” สอดคล้องกับชื่อเรื่อง “กษัตริย์นักกีฬา” และบทบรรยายปิดเรื่องยังได้เน้นถึงน้ำพระทัยที่กว้างขวางของพระองค์อีกครั้งหนึ่งว่า “เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้พวกเขาไม่มีวันลืมไปชั่วชีวิต พระองค์ท่านทรงมีเมตตามาก ๆ คนเป็นพ่อยังพูดติดตลกว่า ถ้าเป็นสมัยโบราณคงต้องถวายหัวเหมือนพันท้ายนรสิงห์แล้ว” (ข. 83–84)

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ยังทรงมีเมตตาต่อสัตว์ด้วย การ์ตูนหลายเรื่อง ได้ถ่ายทอดถึงความรัก ความผูกพันของพระองค์ที่มีต่อสัตว์ต่าง ๆ ที่ทรงเลี้ยง ทั้งในช่วงที่ทรงพระเยาว์ เช่น เรื่อง หนูฟีฟีในเรื่อง “เมื่อครั้งทรงพระเยาว์” (ม. 95–96) เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้วก็ทรงมีสุนัขทรงเลี้ยงโดยเฉพาะคุณทองแดง ดังเรื่อง “คุณทองแดง สุนัขทรงเลี้ยงประจำรัชกาลที่ 9” (ข. 8–12) และเรื่อง “เซียร์” (ข. 124–125) นำพระทัยที่ทรงเมตตาต่อสัตว์ต่าง ๆ ของพระองค์ทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ เช่น มูลนิธิศูนย์รักษาสุนัขหัวหินในพระบรมราชูปถัมภ์ดังที่กล่าวถึงในเรื่อง “พระเมตตาต่อนานาสัตว์” และแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อให้คนกับช้างป่าสามารถอยู่ร่วมกันในเรื่อง “ช้างป่า น่าช่วยเหลือ” (ม. 97–98) นำพระทัยที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาของพระองค์จึงเป็นพระจริยาวัตรหนึ่งซึ่งดงามตราตรึงอยู่ในใจของพสกนิกรผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ และเป็นเรื่องราวที่นักเขียนการ์ตูนได้เลือกสรรและนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่าน

2.2.1.2 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเปี่ยมด้วยพระอารมณฺ์ขัน

พระจริยาวัตรหนึ่งของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่สะท้อนผ่านการ์ตูนใน *ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* คือพระอารมณฺ์ขันของพระองค์ อันทำให้ข้าราชการบริพารผู้สนองเบื้องพระยุคลบาทและพสกนิกรผู้ได้ใกล้ชิดรู้สึกผ่อนคลาย และสัมผัสได้ถึงความรักที่ทรงไม่ถือพระองค์ เช่น เรื่องการใช้ราชาศัพท์ของลิเกเก่า (ข. 13–14) หรือเรื่องกำนันที่ตื่นเต้นจนใช้ราชาศัพท์เรียกตัวเองแต่พระองค์ก็ทรงไม่ถือโทษและมีรับสั่งด้วยพระอารมณฺ์ขันว่า “เราพวกเดียวกันนะ” (ข. 88–89) นอกจากนี้แม้ขณะที่พระองค์ทรงงานอย่างหนักแต่พระองค์ก็ยังมีพระอารมณฺ์ขันเสมอ สร้างรอยยิ้มให้แก่ข้าราชการบริพารผู้ปฏิบัติงาน และทำให้เกิดความผ่อนคลายขณะปฏิบัติงาน เช่น เรื่อง “มณีเมขลา กับ แอนเจลา” ที่พระองค์มีพระราชดำรัสถึงการที่พายุแอนเจลาไม่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2538 ว่า “ไม่เป็นไร ลูกนี้ไม่เข้า เราให้นางเมขลาพาไปที่เขาพระสุเมรุแล้ว” (ข. 57–58) หรือเรื่อง “หลานรัง” ที่พระองค์รับสั่งถึงสภาพถนนลูกรังว่า “เห็นมีแต่หลานรัง” (ข. 78–79) จะเห็นว่านอกจากจะมีพระอารมณฺ์ขันแล้ว ยังแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพทางด้านภาษาไทยของพระองค์ในการเล่นคำว่า “ลูก” กับ “หลาน” ซึ่งหมายถึง “ลูกของลูก” ในคำว่า

“ลูกวัง” กับ “หลานวัง” แสดงว่าดินลูกวังนั้นคงจะเล็กและละเอียดเกินกว่าจะเป็นดินลูกวัง พระองค์จึงทรงล้อว่าเป็น “หลานวัง”

2.2.1.3 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสมณะเรียบง่าย

การ์ตูนหลายเรื่องได้ถ่ายทอดเรื่องราวของพระองค์ซึ่งทรงเป็นแบบอย่างของการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและประหยัดตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เช่น การที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการเก็บออมเงินและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นในเรื่อง “สโมสรรปาตูปุม” (ม. 45–47) และเรื่อง “หยอดไว้ใช้ช่วย” (ม. 71–72) การรู้จักใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เช่น การซื้อแซกไซโฟนมือสองในเรื่อง “ของมือสอง” (ม. 60) และการรู้จักลดค่าใช้จ่ายในยามจำเป็น เช่น เรื่อง “ปั่นเพื่อพ่อ” ที่เล่าถึงการที่พระองค์ทรงปั่นจักรยานไปเรียนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งอยู่ในภavnน้ำมันขาดแคลน (ม. 63)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เสด็จขึ้นครองราชย์แล้วก็ยังทรงให้ความสำคัญกับการประหยัดอดออมเช่นเดิม ดังการ์ตูนเรื่อง “ตุ้มแต้มกับดินสอแท่งเดียว” (ข. 68) ที่เล่าว่าพระองค์ทรงใช้ดินสอจนกุดเพื่อให้งานอย่างคุ้มค่าที่สุด พระจริยวัตรด้านการประหยัดอดออมของพระองค์แม้ว่าจะมีสถานภาพของพระมหากษัตริย์ยังได้รับการเน้นย้ำผ่านคำพูดของตัวละครในการ์ตูน เช่น “ขนาดรัชกาลที่ 9 เป็นกษัตริย์ ท่านยังประหยัด หลอดยาสีฟันยังรีดด้วยแปรงเอายาในหลอดมาใช้ไม่เหลือติดหลอดแม้แต่เม็ดเดียวเลยนะ” (ข. 109) และ “การประหยัดอดออม ช่วยให้รู้คุณค่าของเงินและรู้จักใช้ของ... ต่อมาแม้พระองค์ขึ้นครองราชย์แล้ว แต่ก็ทรงปฏิบัติตนเช่นเดิม อีกทั้งยังทรงสอนให้ประชาชนได้รู้จักกับเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย” (ม. 62) ความเรียบง่าย สมณะ และประหยัดอดออมของในหลวงรัชกาลที่ 9 จึงเป็นพระจริยวัตรหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านการ์ตูนหลายเรื่องเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่เยาวชนและคนไทย

2.2.2 พระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพ

2.2.2.1 พระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ

เนื้อหาในการ์ตูนขายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษหลายเรื่องได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับแนวพระราชดำริและโครงการในพระราชดำริที่พัฒนาชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการทำไร่นาสวนผสม ในเรื่อง “พ่อ” (ข. 6-7) ซึ่งแสดงให้เห็นชีวิตของเกษตรกรที่มีความสุขเพราะปฏิบัติตามคำสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเรื่องราวของพ่อกับหนูหิน (ข. 7) การ์ตูนเรื่อง “พ่อ” จึงแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพทางการเกษตรที่ช่วยให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถเลี้ยงตัวเองได้จากการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ

โครงการพระราชดำริฝนหลวงซึ่งช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำและความแห้งแล้งในพื้นที่ทำกินของประชาชนเป็นโครงการพระราชดำริที่ปรากฏมากที่สุดในการ์ตูนเรื่องต่างๆ เช่น เรื่อง “ฝนหลวง” (ข. 98-99) ที่กล่าวถึงความหมายของโครงการฝนหลวง และเรื่อง “เพราะโลกนี้ไม่ได้มีแค่... ฝนจริง!” (ข. 37) ที่นำเสนอผ่านตัวละคร “พิรุณแมน” เครื่องมือของพิรุณแมนขัดข้องทำให้ฝนไม่ตก แต่เพราะโครงการฝนหลวงทำให้เกิดฝนตกบรรเทาความแห้งแล้งและความเดือดร้อนของประชาชน การ์ตูนเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่าแม้แต่เทวดายังไม่สามารถบันดาลฝนได้เสมอไป แต่ด้วยโครงการพระราชดำริฝนหลวงของพระองค์จึงทำให้ประชาชนพ้นจากความทุกข์ยากโดยไม่ต้องพึ่งเทวดาบันดาลฝน

การ์ตูนเกี่ยวกับโครงการฝนหลวงเน้นย้ำให้เห็นว่าพระองค์มีพระอัจฉริยภาพอันน่าทึ่งราวกับพระองค์ทรงไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นเทวดา ดังบทบรรยายในการ์ตูนเรื่องหนึ่งว่า “หลายครั้งในตอนที่ ในเวลาที่ฝนตกลงมา ยายจะบอกฉันว่า เป็นฝนจากในหลวง ฉันก็ได้แต่คิดว่า ในหลวงเป็นเทวดาเสกฝนได้ แต่พอเติบโตใหญ่ขึ้นมา จึงรู้ว่า “ในหลวงเป็นมากกว่าเทวดาซะอีก”” (ข. 22) การที่พระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ว่าพระองค์ทรง “เป็นมากกว่าเทวดา” จึงสอดคล้องกับพระอัจฉริยภาพของพระองค์ที่สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ พระองค์

ทรงเป็นที่พึงของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ต้องพึ่งเทวดาบันดาลฝนอีกต่อไป เรื่อง “ฝนของพ่อ” ยังแสดงให้เห็นว่าโครงการพระราชดำริฝนหลวงได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ดังที่ในปี พ.ศ. 2552 ประเทศจอร์แดนได้ขอพระราชทานเทคนิคการสร้างฝนเทียม (ข. 110–111) แนวพระราชดำริและโครงการพระราชดำริต่างๆ ที่นักเขียนได้เลือกสรรและนำมาถ่ายทอดผ่านการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษนั้นมีหลากหลายโครงการ ดังนี้

แนวพระราชดำริและโครงการพระราชดำริ	ชายหัวเราะ	มหาสนุก
โครงการฝนหลวง	“เพราะโลกนี้ไม่ได้มีแค่... ฝนจริง!” (น. 37), “ฝนหลวง” (น. 98–99), “ฝนของพ่อ” (น. 110–111), “เย็นศิระเพราะพระบริบาล” (น. 120)	
เศรษฐกิจพอเพียง	“พ่อ” (น. 6–7)	“ครอบครัวตัวอย่าง” (น. 81–82)
ทฤษฎีใหม่		“ทฤษฎีใหม่” (น. 18–19)
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและแก้ไขปัญหาน้ำเสีย	“นี่คือเรื่องเล่าที่ทุกคนรู้จักอยู่แล้ว” (น. 43–44), “ภาพความทรงจำ” (น. 54–55)	“ปลาร้องไห้” (น. 52–55), “ห่วงใยแหล่งน้ำ” (น. 117–118), “ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน” (น. 105–106)
โครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและแก้ไขปัญหาการจราจร	“ผู้ปิดทองหลังพระ” (น. 69–71)	“ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน” (น. 105–106)
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า		“ป่าในหัวใจ” น. 100–102

แนวพระราชดำริและ โครงการพระราชดำริ	ขายหัวเราะ	มหาสนุก
แนวพระราชดำริเกี่ยวกับ การอนุรักษ์สัตว์ และ ช่วยเหลือสัตว์		“ช้างป่าน่าช่วยเหลือ” (น. 97-98), “พระเมตตาต่ออนานาสัตว์” (น. 8-11)
โครงการด้านการศึกษา	“สารานุกรมของในหลวง” (น. 61-62), “สารานุกรมในหลวง” (น. 108)	“โรงเรียนของเรา” (น. 83-84)
โครงการด้านการแพทย์ และสาธารณสุข		“ทรงห่วงใยพสกนิกรตัวน้อย” (น. 30-31)
โครงการโรงนมผง สวนดุสิต		“ของอร่อยพระราชทาน” (น. 56)
โครงการเพาะพันธุ์ ปลานิลพระราชทาน		“บันทึกเรไรรายวัน” (น. 50-51)

การ์ตูนเรื่องต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นว่าแนวพระราชดำริและโครงการตามพระราชดำริต่างๆ ได้พัฒนาชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านโภชนาการ การแพทย์ การศึกษา การพัฒนาที่ดินทำกิน ป่าไม้และแหล่งน้ำ ตลอดจนการคมนาคม และการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การถ่ายทอดพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรและพระราชกรณียกิจต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาชีวิตของราษฎรจึงเป็นการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ในรูปแบบที่แตกต่างจากวรรณคดีโบราณที่เน้นการสรรเสริญพระบารมีในฐานะเทพเจ้า การชมพระสิริโฉม หรือพระปรีชาสามารถในการรบ สอดคล้องกับที่จิตุพร มีสกุล (2556, น. 282) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีสากลัยในสมัยรัชกาลที่ 9 ว่าจะเน้นการสรรเสริญพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นการอุทิศพระองค์ในการทรงงาน

เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของราษฎร แตกต่างจากเดิมที่เป็นเป็นการสรรเสริญพระบารมีของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นเทพเจ้า

การสรรเสริญพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงทุ่มเทพระอัจฉริยภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยยังได้รับการเน้นย้ำในการ์ตูนหลายเรื่อง เช่น “พระองค์ทรงมีพระอัจฉริยภาพด้านช่างต่าง ๆ มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ทั้งช่างไม้ ช่างกล ช่างไฟฟ้า รวมทั้งช่างวิทยุ จนเติบโตขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงทุ่มเทพระอัจฉริยภาพทั้งหมดทั้งมวล เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของปวงชนชาวไทย” ในเรื่อง “รถของเล่นคันใหม่” (ม. 122) และ “หาทางแก้ปัญหาอะไรในชีวิต กรอกปัญหาแล้วตามด้วยคำว่า “ในหลวง” ในกฎเกิ้ล จะพบว่าพระองค์ท่านหาทางแก้ไขให้เราหมดแล้ว” (ข. 35) บางเรื่องได้สรรเสริญความยิ่งใหญ่ของพระองค์ในฐานะมนุษย์ธรรมดาแต่สามารถทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ไม่ต่างจากพระราชาในนิทาน เช่น “พระราชา” (ข. 46-47)

การถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับพระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหาความทุกข์ยากของราษฎรและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยจึงเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งในการสรรเสริญพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พบในนิตยสารการ์ตูน *ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ*

2.2.2.2 พระอัจฉริยภาพของพระองค์ในการรอบรู้อย่างรอบด้าน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระอัจฉริยภาพที่ทรงรอบรู้รอบด้านซึ่งปรากฏในการ์ตูนเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

พระอัจฉริยภาพ	ชายหัวเราะ	มหาสนุก
ด้านดนตรี	ภาพทรงเปียโน (น. 15), การ์ตูนทรงเปียโนกับแมวตีโต (น. 112-113)	“ของมือสอง” (น. 57-60), “เพลงพระราชนิพนธ์” (น. 76-78)
ด้านการถ่ายภาพ		“มุ้งมันฝึกฝน” (น. 123-125)

พระอัจฉริยภาพ	ขายหัวเราะ	มหาสนุก
ด้านการช่าง เทคโนโลยี ต่าง ๆ และคอมพิวเตอร์	“มณีเมขลา กับ แอนเจลา” (น. 57-58), “Y2K” (น. 123), ส.ค.ส.พระราชทาน (น. 77, 100-101, 114)	“วิทยุถึงในหลวง” (น. 15-17), “คิดถึงพระองค์-ทรงบันดาลใจ” (น.27), “รถของเล่นคันใหม่” (น. 121-122)
ด้านกีฬา	“กษัตริย์นักกีฬา” (น. 81-84)	“เป็นการศึกษาเหมือนกัน” (น. 107-108)
ด้านภาษาและวรรณกรรม	ส.ค.ส.พระราชทาน (น. 77, 100-101, 114)	“พระอัจฉริยภาพด้านภาษา และวรรณศิลป์” (น. 112-113), “ป่าในหัวใจ” (น. 100-102), “ผู้รับใช้เบื้องพระยุคลบาท” (น. 114-116)

การ์ตูนบางเรื่องยังเน้นย้ำผ่านบทสนทนาของตัวละครในการ์ตูนเกี่ยวกับพระอัจฉริยภาพที่ทรงมีอยู่อย่างรอบด้านของพระองค์ที่ทำให้เกิดโครงการพระราชดำริต่าง ๆ เพื่อคนไทย ดังในเรื่อง “ฝึกวิชา” เช่น

“ได้โปรดรับข้าเป็นศิษย์ แล้วสอนวิชาการกีฬา การเกษตร งานช่าง การใช้ชีวิต การอดออม การพัฒนาฯลฯ”

“อยากเรียนมากขนาดนี้ เอาคัมภีร์นี้ไปเถอะ”

“คัมภีร์อะไรกันนะ มีสอนครอบคลุมทุกเรื่องที่เราอยากเรียนเลย...รวมพระราชดำริรวมพระราชดำรัส รวมพระราชกรณียกิจ”

(ม. 48)

การ์ตูนหลายเรื่องได้เน้นให้เห็นว่าพระอัจฉริยภาพของพระองค์นั้นเกิดขึ้นจากกิจกรรมที่ทรงเล่นในขณะที่ทรงพระเยาว์ ทำให้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญหล่อหลอมให้เกิดเป็นพระอัจฉริยภาพของพระองค์ เช่น “คำสอนสมเด็จพระเจ้า” (ม. 24-26) “สโมสรปาตาปุม” (ม. 45-47) “รถของเล่นคันใหม่” (ม. 121-122) และ

เน้นย้ำผ่านคำพูดของตัวละคร เช่น “ตั้งแต่การเล่นทราย เล่นเป็นช่างไม้ ขุดคลอง ปลุกต้นไม้ เรื่องเล่นเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้รวมกัน... กลายเป็นทักษะของเจ้าชาย พระองค์น้อยที่กลายเป็นพระราชผู้สร้างประเทศให้อยู่เย็นเป็นสุขได้จนถึงทุกวันนี้” ในเรื่อง “คำสอนสมเด็จพระเจ้า” (ม. 24–26) พระอัจฉริยภาพของพระองค์ยังเกิดจากการหมั่นฝึกฝนเรียนรู้ เช่น เรื่อง “คิดถึงพระองค์-ทรงบันดาลใจ” (ม. 27) และ “มุ่งมั่นฝึกฝน” (ม. 123–125)

การ์ตูนหลายเรื่องยังแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ที่มีพระอัจฉริยภาพรอบด้านดังเช่นในหลวงรัชกาลที่ 9 และทรงใช้พระอัจฉริยภาพนั้นในการพัฒนาประเทศ และเป็น “บุญ” ของคนไทยที่มีพระมหากษัตริย์เช่นในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังที่ปรากฏในเรื่อง “ผู้ปิดทองหลังพระ” (ข. 69–71)

2.2.3 พระจริยวัตรที่งดงามและพระอัจฉริยภาพเกิดจากการเลี้ยงดูและคำสอนของ “สมเด็จพระเจ้า”

การ์ตูนเรื่องต่างๆ แสดงให้เห็นว่าพระจริยวัตรที่งดงามและพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชนั้นเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูและคำสอนของสมเด็จพระบรมราชชนนีที่น่าเทิดทูน นั่นคือ “สมเด็จพระเจ้า” ของคนไทย เช่น “คำสอนสมเด็จพระเจ้า” (ม. 24–26) “จากคำสอนของย่า ผ่านความคิดของพ่อสู่ประเทศของเรา” (ม. 44) และยังเน้นย้ำผ่านบทบรรยายในการ์ตูนหลายเรื่อง เช่น “คำสอนของคุณแม่ท่านนั้น ทำให้ลูกของท่านเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่และเด็กชายคนนั้นก็คือในหลวงรัชกาลที่ 9 ของเรานั่นเอง” (ม. 104) กล่าวได้ว่าเบื้องหลังของพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เกิดจากการหล่อหลอมของสมเด็จพระบรมราชชนนี การสรรเสริญพระจริยวัตรและพระอัจฉริยภาพของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษจึงเป็นการสรรเสริญพระเกียรติ “สมเด็จพระเจ้า” ผู้ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนีของพระมหากษัตริย์ผู้ประเสริฐของคนไทยด้วย

2.3 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รัก เป็นแรงบันดาลใจและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย

2.3.1 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นเสมือน “พ่อ” และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย

การ์ตูนหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นว่าความรักและความผูกพันที่คนไทยมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 นั้นไม่ใช่เพียงในฐานะพระมหากษัตริย์กับพสกนิกร แต่มีความผูกพันที่ใกล้ชิดเสมือนในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็น “พ่อ” ของคนไทยทุกคน ดังคำเรียกแทนพระองค์ว่า “พ่อ” และ “พ่อหลวง” ที่ปรากฏในการ์ตูนหลายเรื่อง เช่น “พ่อหลวงสอนให้เรารักกัน” (ข. 19) “ตามรอยเท้าพ่อ พบทางสว่าง” (ข. 97) หรือการเน้นย้ำผ่านคำพูดของตัวละคร เช่น “ผมไม่มีพ่อเท่ๆ แบบเพื่อน ผมเลยจะให้แม่สอน แม่บอกผมว่า แม่สอนไม่เป็น แม่เปิดคอมพิวเตอร์ เปิดไอแพดให้ผมดูในหลวงผมมีพ่อแล้วครับ” (ม. 36) ภาพความรักความผูกพันที่ประชาชนมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ในฐานะ “พ่อ” ที่นำเสนอผ่านการ์ตูนเรื่องต่างๆ มักเน้นให้เห็นว่าความรักของพสกนิกรเกิดจากความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเนื่องจากพระองค์ทรงดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกรเหมือนพ่อที่ห่วงใยดูแลลูก รวมถึงแนวพระราชดำริต่างๆ ที่ประจักษ์ดังคำสอนของพ่อ โดยเฉพาะเรื่องความรักและความสามัคคีที่ทำให้คนไทยเหมือนครอบครัวเดียวกัน เป็นลูกที่มี “พ่อ” คนเดียวกัน ดังเช่นการ์ตูนที่นำเสนอภาพคนไทยทำงานเป็นจิตอาสาและมีข้อความว่า “พ่อหลวงสอนให้เรารักกัน” (ข. 19) และ “ตอบแทนความรักของพ่อ... ด้วยการมอบความรักต่อไป” (ข. 31)

ภาพของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในฐานะพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นที่รักยิ่งของประชาชนยังปรากฏในเรื่องที่กล่าวถึงการเสด็จฯ เยือนภาคใต้และประชาชนต่างมาเฝ้าฯ รับเสด็จโดยไม่หวั่นบ้านเพราะ “ขโมยก็มารับเสด็จ” (ข. 60) หรือคราวเสด็จฯ ยะลาและเกิดเหตุระเบิดในบริเวณสถานที่ประทับ ประชาชนตกใจพากันวิ่งหนี แต่แล้วก็กลับมาหาในหลวงรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระราชินี ดังที่ปรากฏในเรื่องว่า “เขาจะฆ่าท่านทำไม ท่านก็รักษาราษฎร แล้วท่านก็ดีกับพวกหนู... เสี่ยงระเบิดตั้งขึ้นมา ฉันก็ตกใจวิ่งหนี... นึกขึ้นได้ว่าท่านยังอยู่ที่นั่นต้องวิ่งกลับมาหา

และคิดว่าถ้าเป็นอะไรขึ้นมาก็ตายด้วยกัน” (ข. 87) ซึ่งแสดงให้เห็นความจงรักภักดีของประชาชนที่พร้อมจะเสี่ยงภัยเคียงข้างพระมหากษัตริย์ที่พวกเขารัก และพระองค์ก็ไม่ทรงทอดทิ้งพลกนิกรของพระองค์เช่นกัน

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ยังทรงเป็นศูนย์รวมของความรักและศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ไม่ว่าจะคนเชื้อชาติใดศาสนาใดล้วนแต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้ร่วมพระบารมี ซึ่งสะท้อนผ่านการ์ตูนหลายเรื่อง เช่น บาบู้รักในหลวง (ข. 40) ซึ่งเป็นเรื่องแยกبابู้ที่จงรักภักดีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่อง “ทำนุบำรุงศาสนา” (ม. 89–92) ซึ่งกล่าวถึงเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนาและการอยู่ร่วมกันได้แม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน การที่พลกนิกรได้ร่วมพระบารมีสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันทางศาสนา ทำให้เกิดความเป็นครอบครัวหรือความเป็นชาติที่มีในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ดังการ์ตูนเรื่อง “รวมไทยไว้ให้เป็นไทย” (ม. 49) ซึ่งเป็นภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงต่อภาพจิ๊กซอว์ประเทศไทยที่มีคนหลากหลายทั้งอาชีพ และชาติพันธุ์

การ์ตูนหลายเรื่องยังได้สะท้อนให้เห็นว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่จะสถิตอยู่ในความรักและความทรงจำของพลกนิกรตลอดไป แม้ว่าพระองค์จะสวรรคตแล้วก็ตาม เช่น “เราเกิดในรัชกาลที่...” นำเสนอภาพการหมอบกราบของประชาชนในชุดดำด้านหน้าพระบรมมหาราชวัง โดยใช้ลายเส้นที่ทำให้มองเห็นเป็นสัญลักษณ์เลข “๙” (ข. 34) เรื่อง “โชคดีที่ฉัน...” นำเสนอเกี่ยวกับความรู้สึกประทับใจที่ได้เกิดเป็นพลกนิกรไทยในรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 และการถวายสัตย์ปฏิญาณที่จะขอเป็นข้าราชการในทูลเกล้าฯ (ม. 6–7) เรื่อง “วิทยุถึงในหลวง” กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พลกนิกรชาวไทยร่วมร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ณ ท้องสนามหลวงเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2559 (ม. 15–17) นอกจากนำเสนอผ่านภาพการ์ตูนแล้วยังมีการเน้นย้ำความรู้สึกของพลกนิกรผ่านบทบรรยายภาพ เช่น “จนถึงวันนี้... ท่านไม่ได้จากไปไหน ท่านยังอยู่ในใจพวกเราเสมอ ทรงเป็นแสงแห่งความหวังและกำลังใจ ศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยทั้งปวง” (ข. 21) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยเสมอ

2.3.2 กษัตริย์ผู้ทรงเป็นแบบอย่างและเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตของประชาชน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และทรงเป็นแรงบันดาลใจในชีวิตของพสกนิกร ดังเช่นที่ปรากฏในเรื่อง “ภาพชินตา” ที่เล่าถึงชายชราแขนขาตผู้หนึ่งซึ่งมีกำลังใจในการใช้ชีวิต เพราะได้แรงบันดาลใจจากในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ยังทรงงานหนักแม้ว่าพระองค์จะทรงงานด้วยพระเนตรเพียงข้างเดียว ดังข้อความว่า “ในหลวงท่านเสียพระเนตรไปข้างหนึ่ง พอรู้อย่างนั้นแล้ว พวกเราซึ่งยังเด็ก ก็เอาแต่สังเกตพระเนตรของในหลวง และพากันพูดว่า “ใช่จริง ๆ ด้วย” ปู่บอกว่า พระเนตรของในหลวงนี้แหละที่ทำให้ปู่มีกำลังใจ ใช้ชีวิตต่อไปกับแขนข้างที่เหลือ “หากในหลวงท่านยังทรงงานได้... เราก็ต้องอยู่ด้วยแขนข้างเดียวให้ได้” (ม. 87) ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจในชีวิตของประชาชน จึงสะท้อนให้เห็นความรักที่ประชาชนมีต่อพระองค์และการที่ทรงเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตของประชาชน

3. ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการนำเสนอและการใช้ภาษาเพื่อเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9

นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชและมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชาเป็นรวมผลงานของนักเขียนการ์ตูนที่มีชื่อเสียงหลากหลายกลุ่มในวงการการ์ตูนไทย การรวมตัวกันเฉพาะกิจเพื่อสร้างสรรค์งานที่รำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ทำให้เกิดผลงานที่หลากหลาย โดยเฉพาะการนำเสนอเรื่องราวในมุมมองต่าง ๆ ผ่านภาพวาด การ์ตูน กลวิธีการเล่าเรื่อง รวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาที่มีลักษณะเด่นในด้านการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังนี้

3.1 การเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านภาพการ์ตูน

การเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านภาพการ์ตูนมีลักษณะที่น่าสนใจ กล่าวคือภาพที่สื่อถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 มีทั้งที่เป็นลักษณะภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ และภาพการ์ตูน น่าสังเกตว่าภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในการ์ตูนมากที่สุดคือภาพพระองค์ในขณะทรงงาน ทรงสวมฉลองพระองค์ชุดทรงงานแบบเรียบง่าย

และอนุภาคสิ่งของที่นักเขียนการ์ตูนนำมาวาดเป็นส่วนหนึ่งของภาพเสมอคือ กล้องถ่ายรูป และแผนที่ซึ่งติดพระวรกายตลอดเวลา บางภาพนักเขียนยังวาดภาพพระเสโทหยดขณะทรงงานซึ่งเป็นภาพหนึ่งที่คนไทยรู้จักกันอย่างแพร่หลาย ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ขณะทรงงานนี้ปรากฏบ่อยครั้งเนื่องจากเรื่องราวที่นักเขียนการ์ตูนนำมาถ่ายทอดมักเป็นพระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ขณะที่พระองค์เสด็จเยี่ยมราษฎรหรือขณะทรงงาน

นอกจากนี้ ภาพของพระองค์ที่ศิลปินนิยมนำมาวาดคือภาพเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ โดยเฉพาะในมหาสนุกฉบับพิเศษซึ่งเน้นพระราชประวัติเมื่อทรงพระเยาว์ และภาพอื่นๆ เช่น ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ขณะทรงผ่อนคลายเป็นพระอิริยาบถกับคุณทองแดง ภาพขณะทรงพระผนวช ฯลฯ น่าสังเกตว่าภาพที่ปรากฏบ่อยคือภาพพระองค์ในฉลองพระองค์ครุยแบบพระมหากษัตริย์ แสดงให้เห็นว่าภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 ในความทรงจำของนักเขียนการ์ตูนซึ่งเป็นตัวแทนของคนไทยคือภาพขณะที่พระองค์ทรงงานและทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ

การ์ตูนหลายเรื่องยังสื่อถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านภาพวาดพระบรมสาทิสลักษณ์บนผนังบ้านของตัวละคร และเมื่อตัวละครกล่าวถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ก็จะมีมองไปที่พระบรมสาทิสลักษณ์บนผนังบ้านของตน และยกมือไหว้หรือกราบ ซึ่งสอดคล้องกับการที่คนไทยจะมีภาพพระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ประดับไว้ในบ้านเรือนของตนเสมอ

การ์ตูนหลายเรื่องนำเสนอภาพที่สื่อถึงความรู้สึกจงรักภักดีที่ประชาชนมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 เช่น ผลงานของหมูนินจา ซึ่งได้วาดภาพตัวเองไหว้พระบรมสาทิสลักษณ์โดยมีนินจาซึ่งแฝงอยู่ในเงาของตนยกมือไหว้เช่นกัน (ข. 48) หรือเรื่อง “เราเกิดในรัชกาลที่...” ศิลปินได้วาดภาพประชาชนก้มลงกราบด้านหน้าพระบรมมหาราชวัง โดยเน้นเส้นที่แสดงอิริยาบถของการกราบให้เห็นเป็นเลขเก้าไทย (๙) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนในหลวงรัชกาลที่ 9 (ข. 35) อีกเรื่องหนึ่งคือ “โชคดีที่ฉัน...” ซึ่งเป็นภาพของประชาชนก้มลงกราบแทบพระบาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 เรียงต่อๆ กันกลายเป็นขั้นบันไดที่ทอดสูงขึ้นไปให้พระองค์ทรงพระดำเนินขึ้นสู่สวรรค์ พร้อมกับข้อความว่า “ขอเป็นข้าราชการทุกชาติไป...” (ม. 6-7)

ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกผูกพันและความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 และบางเรื่องก็นำเสนอภาพที่แสดงการรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์หลังการสวรรคต เช่น ภาพในหลวงรัชกาลที่ 9 อยู่บนฟ้ากับคุณทองแดงทรงรดน้ำต้นไม้แล้วกลายเป็นฝนตกลงมาในเรื่อง “เย็นศิระเพราะพระบริบาล” (ข. 120)

ที่มา: ภาพซ้ายจากชายหัวเราะ หน้า 54 ภาพขวาจากปกหลังชายหัวเราะ

ลักษณะการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านภาพวาดที่น่าสนใจคือการวาดถึงความรู้สึกสูญเสียของประชาชนต่อการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 นักเขียนการ์ตูนมักนำเสนอผ่านภาพสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น การวาดภาพโลกร่วงให้และประเทศไทยกลายเป็นสีดำ (ข. 72) หรือภาพแผนที่ประเทศไทยที่เปลี่ยนรูปร่างกลายเป็นภาพริบบิ้นสีดำในเรื่อง “ประเทศไทยวันนี้” (ม. 35) ซึ่งเน้นให้เห็นว่าการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของคนไทยทั้งประเทศและทำให้ประเทศไทยไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป นอกจากนี้บางเรื่องยังวาดภาพการสวรรคตของพระองค์ผ่านการใช้สัญลักษณ์ที่ดงามแทนในหลวงรัชกาลที่ 9 เช่น การวาดภาพเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ที่เคลื่อนออกจากประเทศไทยลอยขึ้นสู่ห้วงจักรวาลอย่างสง่างามในเรื่อง “Cosmic Royal Barge” (ข. 31) ซึ่งเป็นการเลือกใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายได้อย่างสมพระเกียรติ เนื่องจาก

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์เป็นเรือเอกในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคซึ่งในหลวงรัชกาลที่ 9 โปรดให้ฟื้นฟูขึ้นพร้อมกับพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐินทางชลมารคในรัชสมัยของพระองค์ กระบวนพยุหยาตราทางชลมารคจึงเป็นเครื่องแสดงพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ซึ่งเป็นเรือพระที่นั่งสำคัญในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคจึงสื่อความหมายโดยตรงถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ในการรับรู้ของประชาชน เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ที่ลอยขึ้นสู่ห้วงจักรวาลจึงเป็นสัญลักษณ์แทนการเสด็จสู่สวรรคาลัยของในหลวงรัชกาลที่ 9

นอกจากนี้การ์ตูนบางเรื่องยังนำเสนอภาพที่แสดงความรักความสามัคคีกันของคนไทยที่เกิดขึ้นหลังการสวรรคต เช่น ภาพคนไทยในชุดดำทำงานจิตอาสาและช่วยเหลือกันในเรื่อง “ตอบแทนรักของพ่อด้วยการมอบความรักต่อไป” (ข. 30) “ก้าวตามความรักของพ่อ” (ม. 22-23) การวาดภาพความรักและความสามัคคีของคนไทยที่เกิดขึ้นหลังการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 จึงสะท้อนให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมของความรักและความภักดีของคนไทยเสมอ ไม่ว่าในขณะที่ยังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่หรือเมื่อสวรรคตแล้ว ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในการสื่อความหมายผ่านภาพเพื่อเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9

3.2 การนำเสนอเรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านตัวการ์ตูนที่เป็นเอกลักษณ์ของนิตยสาร

นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกเป็นนิตยสารการ์ตูนที่วางจำหน่ายมากกว่า 30 ปี ความผูกพันระหว่างผู้อ่านกับการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกทำให้ตัวการ์ตูนหลายตัวที่เป็นที่จดจำและกลายเป็นเอกลักษณ์ของชายหัวเราะและมหาสนุก โดยมีทั้งตัวการ์ตูนที่เลียนแบบบุคคลที่มีตัวตนจริงและตัวการ์ตูนที่สร้างขึ้นจากจินตนาการแต่ได้รับความนิยม ตัวการ์ตูนเหล่านี้ล้วนเป็นตัวการ์ตูนที่ผู้อ่านคุ้นเคย เช่น บก.วิดี๊ด วัฒนา ต่าย หมู นินจา ปังปอนด์ หนูหิ้น อินเตอร์

การ์ตูนหลายเรื่องได้นำเสนอเรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านตัวการ์ตูนที่ผู้อ่านคุ้นเคย ดังเช่นเรื่อง “พ่อ” (ข. 6-7) ที่นำเสนอผ่านเรื่องราวของหนูหิ้นในวัยเด็กและพ่อซึ่งเป็นเกษตรกร เพื่อนำเสนอเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและไร่นาสวนผสม

ที่ทำให้เกษตรกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเล่าผ่านมุมมองของ “หนูหิ้น” ซึ่งยังเด็ก ไร้เดียงสา หนูหิ้นรู้สึกถึงที่พ่อของตนเป็นเกษตรกรที่เก่ง ทั้งทำนาข้าว และปลูกพืชผลต่างๆ ได้มากมาย แต่สุดท้ายพ่อของหนูหิ้นก็เฉลยว่า “ในหลวงสอนพ่อ” เรื่อง “พ่อ” จึงนำเสนอพระมหากษัตริย์คุณที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงและแนวปฏิบัติไร่นาสวนผสมที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของ เกษตรกรไทยดีขึ้น และเป็นแนวทางของความสุขที่ยั่งยืนของเกษตรกรไทย โดย นักเขียนได้เลือกนำเสนอผ่านตัวละครหนูหิ้นและพ่อซึ่งเป็นเกษตรกรในชนบทซึ่ง สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการถ่ายทอดพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

นอกจากนี้การ์ตูนหลายเรื่องยังถ่ายทอดความจงรักภักดีที่คนไทยมีต่อ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านภาพตัวการ์ตูนที่ผู้อ่านคุ้นเคย เช่น ภาพนักเขียนการ์ตูน ชื่อ หมู นินจา และเงาซึ่งเป็นนินจาไหว้พระบรมสาทิสลักษณ์บนผนัง ภาพตัวการ์ตูน บังปอนด์ติดภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ทั่วผนังจนกลายเป็นประเทศไทย ภาพ ตัวการ์ตูนหนูจ๋าเบบี๋ก้มลงกราบพระบาทในหลวงรัชกาลที่ 9 การใช้ตัวการ์ตูนที่ คนไทยคุ้นเคยแสดงความจงรักภักดีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ทำให้เกิดความเชื่อมโยง ระหว่างผู้อ่านกับโลกของการ์ตูน ตัวการ์ตูนเหล่านั้นจึงเสมือนเป็นตัวแทนความรู้สึก จงรักภักดีของคนไทยที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9

3.3 การเกิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านกลวิธีการใช้ภาษา

3.3.1 การตั้งชื่อเรื่องของการ์ตูน

ผลงานการ์ตูนในนิตยสารชายหัวเราะฉบับพิเศษมีทั้งหมด 60 เรื่อง มีชื่อเรื่องจำนวน 28 เรื่อง ส่วนผลงานการ์ตูนในนิตยสารมหาสนุกฉบับพิเศษ มีทั้งหมด 52 เรื่อง มีชื่อเรื่องจำนวน 47 เรื่อง กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องมีทั้งชื่อที่สื่อถึง ในหลวงรัชกาลที่ 9 เช่น “พ่อ” “พระราชา” “กษัตริย์นักกีฬา” “คนในธนบัตร” การสื่อถึงความรู้สึกของราษฎร เช่น “บาบู้รักในหลวง” พระมหากษัตริย์คุณและ โครงการพระราชดำริต่างๆ เช่น “พระเมตตาต่อนานาสัตว์” “ของอร่อยพระราชทาน” “ฝันหลวง” “ฝันของพ่อ” “ทฤษฎีใหม่” ชื่อเรื่องบางเรื่องมาจากเพลง เช่น “เย็นศิระ เพราะพระบริบาล” จากเพลงสรรเสริญพระบารมี หรือมาจากส่วนหนึ่งของงาน

พระราชนิพนธ์ เช่น การ์ตูนเรื่อง “ผู้ปิดทองหลังพระ” มาจากพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง “นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ”

ลักษณะของการตั้งชื่อเรื่องในการ์ตูนแต่ละเรื่องยังสัมพันธ์กับแนวคิดที่ต้องการนำเสนอ เช่น “เย็นศิระเพราะพระบริบาล” ต้องการสื่อให้เห็นความสุข ความร่มเย็นใ้ตร่มพระบารมีผ่านสายฝนซึ่งมีนัยหมายถึง “ฝนหลวง” และการรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 สายฝนที่ตกลงมาสื่อถึงฝนจากในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่อยู่บนสวรรค์ เรื่อง “ผู้ปิดทองหลังพระ” สื่อถึงการที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นต้นแบบของการ “ปิดทองหลังพระ” เพราะพระองค์ทรงคิดถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของราษฎรเสมอ โดยบางเรื่องมีน้อยคนที่จะทราบว่าพระองค์ทรงทำเพื่อราษฎรของพระองค์เพียงใด การตั้งชื่อเรื่องการ์ตูนแต่ละเรื่องจึงมีทั้งการสื่อความหมายโดยตรง และการสื่อความหมายโดยนัยที่ต้องตีความร่วมกับเนื้อเรื่อง แต่ลักษณะเด่นที่ปรากฏในการตั้งชื่อเรื่องคือการสื่อถึงพระมหากษัตริย์คุณพระราชกรณียกิจ และความรู้สึกจงรักภักดีของพสกนิกรที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9

3.3.2 การใช้คำเรียกแทนในหลวงรัชกาลที่ 9

การใช้คำเรียกแทนในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษมีหลากหลายซึ่งสื่อความหมายแตกต่างกัน สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มตามสถานภาพ คือ คำที่สื่อความหมายถึง “พ่อ” ได้แก่ “พ่อ” “พ่อหลวง” “พ่อหลวงรัชกาลที่ 9 ของเรา” “พ่อของพวกเรา” และคำที่สื่อความหมายถึงพระมหากษัตริย์ ได้แก่ “ธรรมราชา” “พระราชเจ้าผู้ใจดี” “ในหลวง” “ในหลวงของเรา” “ในหลวงรัชกาลที่ 9” “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9” “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9” “รัชกาลที่ 9” จะเห็นว่าคำเรียกแทนในหลวงรัชกาลที่ 9 สื่อถึงสถานภาพของพระองค์ในความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่แตกต่างกัน การเรียกในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยใช้คำเรียกแทนพระองค์ว่า “พ่อ” แสดงให้เห็นความใกล้ชิดระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน ประชาชนมีความรู้สึกรักและผูกพันกับในหลวงรัชกาลที่ 9 เสมือนท่านเป็น “พ่อ” ที่เป็นผู้นำของครอบครัวมากกว่าที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองประเทศ

คำเรียกที่สื่อความหมายถึงพระมหากษัตริย์นั้นมีลักษณะย่อย 3 แบบ คือ คำเรียกแบบระดับตนเอง คือ “ในหลวง” “ในหลวงของเรา” และ “ในหลวงรัชกาลที่ 9 ของเรา” ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนนิยมใช้ในการ์ตูนกรอบเดี่ยวและการ์ตูนหลายกรอบจบซึ่งสอดแทรกอารมณ์ขัน เช่น การ์ตูนที่นำเสนอเกี่ยวกับพระอารมณ์ขัน ส่วนคำเรียกระดับที่ค่อนข้างเป็นทางการหรือเป็นทางการ ได้แก่ “รัชกาลที่ 9” “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9” และ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9” นิยมใช้ในการ์ตูนเรื่องที่น่าสนใจแบบสารคดี

อีกกลุ่มหนึ่งคือคำเรียกแทนพระองค์ว่า “ธรรมราชา” และ “พระราชาใจดี” ซึ่งสื่อถึงมุมมองที่มีต่อพระองค์ เช่น “ธรรมราชา” ปรากฏในการ์ตูนเรื่อง “ทำนุบำรุงศาสนา” ซึ่งเล่าถึงเสรีภาพในการนับถือศาสนาของราษฎรหลากเชื้อชาติศาสนา สื่อให้เห็นว่าแม้จะมีความแตกต่างกันแต่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้เพราะพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม ส่วนคำว่า “พระราชาใจดี” สื่อถึงพระจริยาวัตรที่โดดเด่นของพระองค์ที่มีพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรของพระองค์เสมอ

3.3.3 การกล่าวเทิดพระเกียรติโดยตรง

การกล่าวเทิดพระเกียรติโดยตรงปรากฏในคำพูดของตัวละครในการ์ตูน รวมถึงข้อความบรรยายในภาพการ์ตูน เช่น “พระองค์ทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์หลาย ๆ ครั้งที่เราได้เห็นและรับรู้เรื่องราวของท่าน มักจะทำให้ฉันรู้สึกแปลกใจแกมสงสัยอยู่เสมอ... ว่าทำไมคนคนหนึ่งถึงสามารถทำอะไรได้มากขนาดนี้” (ข. 20) “เป็นโชคดีของครอบครัวเรา และเป็นโชคดีของคนไทยที่มีในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นกำลังใจให้ชีวิต เป็นแรงผลักดัน ให้สู้และอยู่ด้วยความดี” (ม. 88) การ์ตูนหลายเรื่องได้กล่าวสรรเสริญพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยตรงว่าพระองค์เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เช่น ด้านความกตัญญู สรรเสริญพระอัจฉริยภาพรอบด้าน และการที่พระองค์มีพระปรีชาสามารถในการปกครองประเทศให้อยู่เย็นเป็นสุข รวมถึงการนำเสนอความคิดเรื่องความโชคดีของคนไทยที่เกิดในแผ่นดินรัชกาลที่ 9

3.3.4 การใช้คำถามและคำตอบในบทสนทนา

กลวิธีการใช้ภาษาในการ์ตูนหลายเรื่องได้เกิดพระเกียรตินีในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านบทสนทนาของตัวการ์ตูนในรูปแบบคำถามและคำตอบ เช่น เรื่อง “พระราชา” ซึ่งลูกสงสัยว่าทำไมในหลวงรัชกาลที่ 9 ไม่เหมือนพระราชาในนิทานที่เคยอ่าน ดังนี้

ลูก “เป็นพระราชาก็ต้องใส่มงกุฏ มีดาบไว้สู้กับมังกร แล้วก็ต้องอยู่ในปราสาทแบบนี้สิ ทำไมต้องออกมาเดินถนน ซ้ำแม่มน้ำซำมภูเขา มงกุฏก็ไม่ใช่ ดาบก็ไม่มี”

พ่อ “ฮ่า ๆ ๆ ไอ้ย! เด็กหนอเด็ก พระราชาของจริงไม่เหมือนกับในนิทานหรอกนะ... ถึงไม่ใส่มงกุฏ มือไม่ได้ถือดาบ แต่สองมือของในหลวงนี่แหละที่คอยช่วยเหลือคนไทย มาตลอด ใจ ของจริงเท่เท่าในนิทานหรือเปล่าล่ะ”

ลูก “เท่กว่าเยอะเลยพ่อ...”

(ข. 46-47)

เรื่องเล่าของพ่อได้เฉลยให้ลูกทราบว่าพระราชาในชีวิตจริงคือคนที่ทำงานหนักเพื่อประชาชนของตนเหมือนที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงช่วยเหลือคนไทย มาตลอด และทำให้ลูกรู้สึกว่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรง “เท่” กว่าพระราชาในนิทาน ซึ่งเป็นการเกิดพระเกียรตินีในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านบทสนทนาของพ่อและลูก โดยนักเขียนการ์ตูนได้นำเสนอผ่านมุมมองที่ไร้เดียงสาของเด็กที่มองความแตกต่างระหว่างพระราชาในนิทานกับพระราชาในชีวิตจริง สุดท้ายแล้วเด็กน้อยจึงเป็นตัวแทนของความคิดที่บริสุทธิ์ในการตัดสิน

น่าสนใจว่าการเกิดพระเกียรตินีในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่านคำถามและคำตอบในบทสนทนานี้มักพบในการ์ตูนที่มีตัวละครเป็นพ่อแม่กับลูก ซึ่งอาจเป็นความตั้งใจของนักเขียนเนื่องจากกลุ่มผู้อ่านการ์ตูนส่วนใหญ่เป็นวัยเยาวชน การ์ตูน *ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ* จึงมีบทบาทในด้านการสืบทอดความจงรักภักดีที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ให้แก่เยาวชนที่อาจจะไม่มีโอกาสได้ทราบเรื่องราวพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ได้มากเท่ากับรุ่นพ่อแม่ของตน

3.3.5 การใช้ภาพพจน์ในการเทิดพระเกียรติ

ลักษณะเด่นในการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พบอีกลักษณะหนึ่ง คือการใช้ภาษาแบบภาพพจน์เพื่อให้เกิดภาพจินตนาการและความหมายที่ลึกซึ้ง ดังนี้

การใช้อุปลักษณ์

การใช้อุปลักษณ์พบในการแสดงความเปรียบเทียบว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 ท่านไม่ใช่พระมหากษัตริย์ธรรมดาแต่พระมหากษัตริย์คุณของท่านนั้นทำให้พระองค์เป็นมากกว่าพระมหากษัตริย์ เช่น “ในหลวงเป็นเทวดาเสกฝนได้... ในหลวงเป็นมากกว่าเทวดาซะอีก” (ข. 22) การที่เปรียบว่าพระองค์ “เป็นเทวดา” เพราะพระองค์ทำสิ่งที่อัศจรรย์เกินกว่ามนุษย์จะทำได้ นั่นคือการทำให้เกิดฝน ซึ่งเป็นพระปรีชาสามารถที่เอาชนะธรรมชาติได้ การที่พระองค์ทรงเป็นมนุษย์ธรรมดาแต่บันดาลฝนได้ทำให้พระองค์มีพระปรีชาสามารถที่เหนือกว่าเทวดา ดังการสรรเสริญพระเกียรติของพระองค์ว่าทรง “เป็นยิ่งกว่าเทวดา”

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ “พระองค์ท่านเป็นประเทศไทย” (ข. 26) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงยิ่งใหญ่และมีความสำคัญเสมือนว่าพระองค์นั้นคือประเทศไทย ความยิ่งใหญ่ของพระองค์ก็คือความยิ่งใหญ่ของประเทศชาติ ประเทศไทยดำรงอยู่ได้ด้วยพระบารมีของพระองค์เพราะพระองค์คือศูนย์รวมความรัก ความจงรักภักดีและศุนย์รวมจิตใจของคนไทย พระองค์ทรงเป็นทุกสิ่งของคนไทยและประเทศไทย ด้วยเหตุนี้จึงเปรียบว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 “เป็นประเทศไทย”

การใช้อติพจน์

การ์ตูนบางเรื่องใช้อติพจน์หรือการกล่าวเกินจริงในการนำเสนอความคิด เช่น การ์ตูนเรื่องหนึ่งเล่าถึงการที่พระองค์ทรงงานเสมอแม้ขณะที่ประชวร พระองค์ก็ยังทรงนึกถึงชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกรเสมอ รวากับว่า “ทรงเก็บประเทศไทยทั้งประเทศไว้ในพระราชหฤทัย” (ข. 26) การใช้อติพจน์ตรงนี้เน้นให้เห็นว่าตามความเป็นจริงดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ที่ประเทศไทยที่กว้างใหญ่จะอยู่ในหัวใจเล็กๆ ของคนคนหนึ่ง แต่ด้วยพระราชหฤทัยที่กว้างขวางและน้ำพระทัย

อันประเสริฐของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงนึกถึงคนไทยและประเทศชาติมากกว่าความสุขของพระองค์เอง ทำให้เปรียบเสมือนว่าภายในพระราชหฤทัยของพระองค์มีประเทศไทยอยู่

การอ้างถึง

การอ้างถึงที่พบในการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ คือ การอ้างถึงบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ การอ้างถึงคำกล่าวของบุคคลสำคัญ และการยกพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทมาประกอบ ดังตัวอย่างการอ้างถึงคำกล่าวของบุคคลสำคัญ เช่น การอ้างถึงคำพูดของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังนี้

เท่าที่ผมทราบมานั้น ไม่มีอะไรทำให้ทั้งสองพระองค์สำราญพระราชหฤทัยเกินไปกว่าการที่ได้ทรงพบปะกับราษฎรของพระองค์ แม้จะใกล้หรือไกลก็ตามที ตามที่มีคำพังเพยแต่ก่อนว่า รัชกาลที่ 1 โปรดทหาร รัชกาลที่ 2 โปรดกวีและศิลปิน รัชกาลที่ 3 โปรดช่างก่อสร้าง (วัด) นั้น ผมกล้าต่อให้ได้ว่า รัชกาลที่ 9 นี้โปรดราษฎร และคนที่ได้เข้าเฝ้าฯ ใกล้ชิดที่สุดเสมอมาก็คือราษฎร มิใช่ใครที่ไหนเลย

(ข. 27)

การ์ตูนเรื่องนี้ได้ยกคำพูดของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช มาจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ฉบับวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ข้อความนี้ได้สนับสนุนเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์คุณและพระราชกรณียกิจต่างๆ ที่ถ่ายทอดในการ์ตูนหลากหลายเรื่อง และยิ่งเน้นย้ำให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทำเพื่อประชาชนของพระองค์มากที่สุด

การ์ตูนหลายเรื่องยังได้ยกพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทมาประกอบโดยจะใส่เครื่องหมาย “...” เมื่อเป็นการยกพระราชดำรัสซึ่งมีความสำคัญ เช่น เรื่องที่พระองค์ทรงอดทนต่ออาการปวดพระทนต์ ดังนี้ “... ขอรอไว้ก่อนนะ... ฉันทนได้ วันนี้ขอไปดูราษฎร และช่วยแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมก่อน” (ข. 29) การยกพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทมาประกอบจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่นักเขียนต้องการให้ผู้อ่านได้ทราบถึงกระแสพระราชดำรัสโดยตรง ไม่ผ่านการ

ดีความของผู้เขียน อันจะทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ยิ่งขึ้น

การใช้นามนัย

การใช้นามนัย เช่น การ์ตูนเรื่อง “ก้าวตามความรักของพ่อ” ซึ่งนำเสนอเรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่าน “ฉลองพระบาท” แบบต่างๆ กัน เช่น ฉลองพระบาทพระมหากษัตริย์ ฉลองพระบาทผ้าใบที่ย่ำโคลน ฉลองพระบาทที่เก่าขาดต้องซ่อมแซม” และมีข้อความบรรยายว่า “รองเท้าของพ่อถูกซ่อมครั้งแล้วครั้งเล่า ย่ำเดินไปในทุกๆ ที่แม่ไม่มีถนุ และเป็นรองเท้าที่ใหญ่พอให้เราทุกคนก้าวตามเพื่อทำความฝันของพ่อให้เป็นจริง” (ม. 22-23) ฉลองพระบาทที่เปียกน้ำ ย่ำโคลนและฉลองพระบาทที่เก่าขาดในเรื่องนี้จึงสื่อความหมายถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ขณะที่ทรงตรากตรำพระวรกายปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของพสกนิกร ซึ่งนักเขียนนำมาใช้เพื่อโน้มน้าวให้คนไทยก้าวตามพระองค์คือทำตนให้เป็นประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติอย่างที่พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างมาตลอด

3.3.6 การใช้สหบท

เสาวณิต จุลวงศ์ (2550, น. 157-158) อธิบายเกี่ยวกับความเป็นสหบท (intertextuality) ว่ามีคำอธิบาย 2 แนวทางด้วยกันคือ ความเป็นสหบทในแง่ที่หมายถึงผลงานที่เกิดจากการนำผลงานอื่นมาเป็นส่วนประกอบในผลงานใหม่ และในแง่ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผลงานในฐานะที่เป็น “ตัวบท” (text) ที่ประกอบสร้างขึ้นจากชุดของสัญญาณที่แพร่หลายทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดความหมายที่เชื่อมโยงระหว่างสัญญาณต่างๆ ซึ่งอาจเรียกว่า “สัมพันธ์บท” ความเป็นสหบท/สัมพันธ์บทจึงเกิดจากการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างตัวบทในฐานะที่เป็นรหัสวัฒนธรรม

เมื่อนำแนวคิดเรื่องสหบทมาศึกษาการ์ตูนในชายหัวเราะ-มหาสนุก ฉบับพิเศษจะพบว่าการ์ตูนบางเรื่องได้ใช้กลวิธีแบบสหบทในการเกิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังเรื่อง “ป่าในหัวใจ” ที่ดำเนินผู้ที่ตัดไม้ทำลายป่าว่าคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว โดยคัดข้อความตอนหนึ่งจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก

ดังนี้ “... นับแต่อุปราชจนถึงคนรักษาช้างรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะเหล่าอำมาตย์ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ ทั้งความรู้ทั่วไปคือสำนึกธรรมดา พวกนี้ไม่รู้แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผลมะม่วงแต่ก็ทำลายต้นมะม่วง...” (ม. 100–101) การยกบางส่วนมาจากพระราชนิพนธ์*พระมหาชนก*เป็นการยกพระราชดำรัสเตือนของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ส่งมาถึงคนไทยทุกคนว่าให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ที่ยั่งยืน อย่าเห็นแก่ตนและประโยชน์เฉพาะหน้า เหมือนคนที่โค่นต้นมะม่วงเพื่อกินผลในครั้งเดียวแทนที่จะได้เก็บผลอีกในภายหลัง ซึ่งการ์ตูนเรื่องนี้ได้นำมาเปรียบเทียบเพื่อตำหนิคนที่ทำลายป่าโดยไม่คิดถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมในระยะยาว

การ์ตูนอีกเรื่องหนึ่งได้นำบางส่วนมาจากเนื้อเพลง “ต้นไม้ของพ่อ” อันเป็นเพลงเทิดพระเกียรติที่มีชื่อเสียง ตรงส่วนเนื้อร้องที่ว่า “จากวันนี้สักหมื่นปี ต้นไม้ที่พ่อปลูกต้องสวยต้องงดงาม และยิ่งใหญ่” มาดัดแปลงเป็นตัวบทใหม่ที่สื่อความหมายถึงความร่มเย็นเป็นสุขของประเทศไทยภายใต้ร่มพระบารมีของในหลวงรัชกาลที่ 9 ดังนี้ “ผ่านมาแล้วสักกี่ปี ต้นไม้ที่พ่อปลูก ยังสวยสดงดงาม และยิ่งใหญ่” (ม. 78) จะเห็นว่าเนื้อเพลงเดิมสื่อความหมายถึงความคาดหวังในอนาคตว่าเมื่อเวลาผ่านไป “ต้นไม้ที่พ่อปลูก” คือประเทศไทยจะยังคงงดงามอยู่ แต่ในตัวบทใหม่ได้เปลี่ยนจากความคาดหวัง เป็นการยืนยันว่าไม่ว่าเวลาจะผ่านไปเท่าไร “ต้นไม้ที่พ่อปลูก” คือประเทศไทยที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นนี้ยังคงงดงามและยิ่งใหญ่เสมอ ซึ่งเป็นความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นในตัวบทที่นำเสนอเนื้อหาเพื่อเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9

นอกจากนี้ยังมีการใช้สับสนกับตัวบทประเภทภาพด้วย เช่น ภาพหลังปก*มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นราชา*ซึ่งวาดภาพตัวการ์ตูนเด็กที่เป็นที่รู้จักคือหนูนิด หนูไก่ หนูหน้อย หนูแจ๋ว ฯลฯ จากนิตยสารการ์ตูน*ตุ๊กตา หนูจ๋า และเบบี๋* โดยเหล่าตัวการ์ตูนเด็กได้ก้มลงกราบในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ประทับยืนอยู่ ซึ่งเป็นภาพที่คล้ายคลึงกับภาพเด็กน้อยชาวจังหวัดปัตตานีที่ก้มลงกราบในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อปี พ.ศ. 2516 (เปิดใจเด็กน้อยก้มกราบพระบาทในหลวง, 2559)

การวาดตัวการ์ตูนที่เป็นที่รู้จักมักลงกราบในหลวงรัชกาลที่ 9 จึงสื่อความหมายถึงการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ของนักเขียนการ์ตูนทั้งหลาย และเป็น การปลุกฝังสำนึกของความจงรักภักดีให้แก่เยาวชนไทยในทางอ้อมด้วย

4. “ยิ้มทั้งน้ำตา” บทบาทของนิตยสารการ์ตูนไทยในช่วงเวลาแห่งความวิปโยค

การนำแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของคติชนของวิลเลียม บาสคอมมา ประยุกต์ใช้ในการศึกษานิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษทำให้มองเห็นบทบาทของนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ 3 ประการ คือ ด้านการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้านความบันเทิงอันเป็นพันธกิจหลักของการ์ตูน และอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญคือการเป็นสื่อที่บันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ 9 รวมถึงความจงรักภักดีและความผูกพันที่คนไทยมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9

บทบาทสำคัญประการแรกคือการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการสร้างสรรค์นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับด้วยความประณีตทั้งด้านรูปแบบ และเนื้อหาให้เป็นการ์ตูนที่รำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 เล่มสำคัญที่ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การ์ตูนไทย เรื่องราวเกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่นำเสนอผ่านนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับแสดงให้เห็นพระเกียรติยศ พระอัจฉริยภาพและพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุคติได้ของในหลวงรัชกาลที่ 9

การสร้างสรรค์ชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษเพื่อรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในวงวรรณกรรมการ์ตูนของไทย กล่าวคือ มีผู้สนใจนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับเป็นจำนวนมาก ทำให้สำนักพิมพ์ บันลือสาส์นต้องสร้างเว็บไซต์ขึ้นใหม่สำหรับส่งจองหนังสือล่วงหน้า คือเว็บไซต์ <http://smileoftheking.com> และ <http://littleprince.com> ก่อนวางจำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไปและร้านสะดวกซื้อ 7-11 ความพิเศษทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาของนิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับทำให้ได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างมาก ดังที่พิมพ์พิชา อุตสาหจิต กล่าวถึงกระแสตอบรับจากผู้อ่านว่า

ความตั้งใจของเราอยากให้หนังสือการ์ตูนทั้งสองเล่มเข้าถึงคนไทยทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเด็ก ๆ เขาจะรับรู้ถึงคุณความดีของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงมีต่อคนไทย ที่เราจะต้องจารึกไว้ตลอดกาล และจากยอดชายที่มีมากมาย เราก็ภาคภูมิใจอย่างมากว่าเราได้บรรลุวัตถุประสงค์เกิดพระเกียรติในหลวงแล้ว เพราะบางคนไม่ได้ซื้ออ่านคนเดียว ซื้อให้เป็นของขวัญ ซื้อให้เด็กนักเรียน ซื้อให้ห้องสมุด ซื้อเป็นพันธหรือบางรายซื้อเป็นหมื่น เพราะเป็นหนังสือที่อ่านได้ทุกเพศทุกวัย

(ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชินีและ
มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชินี, 2560)

นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับได้รับความนิยมมากจนทำให้ยอดสั่งซื้อมีจำนวนมากและการจัดส่งไม่ทันต่อความต้องการ ส่วนนิตยสารที่วางขายตามร้านหนังสือก็ขาดตลาด จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลจากเฟซบุ๊ก www.facebook.com/kaihuaror ช่วงวันที่ 31 ตุลาคม - 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นช่วงการสั่งจอง จัดส่งหนังสือและการวางจำหน่าย พบว่าผู้อ่านจำนวนมากได้ใช้พื้นที่เฟซบุ๊กในการติดต่อสื่อสารกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานที่ที่พบหนังสือวางจำหน่ายทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังจากได้รับหนังสือและความรู้สึกหลังจากได้อ่านแล้ว เช่น

L xxxxxx ได้แล้ว เนื้อหาดีมาก ๆ มีความหมายและความประทับใจอย่างมาก ขอขอบคุณทีมงานมาก ๆ ครับที่ทำชายหัวเราะ ฉบับรอยยิ้มของพระราชินีออกมา สมบูรณ์มากจริง ๆ ตั้งใจจะเก็บเล่มนี้ไว้ ให้นานที่สุด เผื่อวันหนึ่งจะได้เอามาให้ลูกหลานดู ว่าประเทศไทยเคยมีพระราชินีที่ทรงขจัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนของพระองค์ถึง 70 ปี ขอขอบคุณทีมงาน และเจ้าของพื้นที่โฆษณา ที่ร่วมมือกัน และเข้าใจกัน จึงทำให้มีหนังสือที่ดีแบบนี้ ออกมา ขอขอบคุณครับ

9 พฤศจิกายน 2016 เวลา 23:25 น.
(ข้อมูลจาก www.facebook.com/kaihuaror)

นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับจึงเป็นสื่อที่เชื่อมต่อผู้อ่านที่มีหัวใจดวงเดียวกันคือหัวใจที่รักและภักดีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ให้ใกล้ชิดกันผ่านการสื่อสารออนไลน์ และร่วมกันส่งต่อเรื่องราวพระมหากษัตริย์คุณของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่นำเสนอผ่านการ์ตูนให้แก่ลูกหลาน ญาติมิตร บริจาคให้แก่โรงเรียนหรือให้กันเป็นของขวัญ นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับจึงมีบทบาทสำคัญด้านการเทิดพระเกียรติในหลวงรัชกาลที่ 9 และยังเป็นนิตยสารการ์ตูนเล่มประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นความรักความผูกพันระหว่างคนไทยกับในหลวงรัชกาลที่ 9 รวมถึงเป็นเครื่องยืนยันความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย

บทบาทประการที่ 2 เป็นบทบาททางด้านจิตใจ นั่นคือด้านการให้ความบันเทิง พันทกข์หลักของการ์ตูนคือทำให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานและความบันเทิงจากการ์ตูนต่างๆ หากแต่ในช่วงเวลาแห่งความวิปโยคของคนทั้งประเทศ นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษได้ “ใช้ความเชี่ยวชาญด้านการ์ตูน และสไตล์ของ “ชายหัวเราะ” เปลี่ยนความเศร้าของประชาชน ให้เป็นพลังดำเนินชีวิตต่อไป” (ชายหัวเราะฉบับพิเศษรอยยิ้มของพระราชา, 2559) เรื่องราวของในหลวงรัชกาลที่ 9 เช่น พระมหากษัตริย์คุณ พระจริยาวัตรต่างๆ โดยเฉพาะพระอารมณ์ขันของพระองค์ที่ถ่ายทอดผ่านการ์ตูนจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยบรรเทาความเศร้าและความคิดถึงที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 อย่างที่เรียกว่า “ยิ้มทั้งน้ำตา” ซึ่งเป็นความบันเทิงที่เกิดจากความสุขในใจของผู้อ่านขณะที่ได้เดินทางเข้าสู่โลกของการ์ตูนที่เต็มไปด้วยความสุข ความทรงจำภายใต้ร่มบารมีของในหลวงรัชกาลที่ 9 สอดคล้องกับที่ศิริพร ณ ถลาง (2548, น. 350–353) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญประการหนึ่งของคติชนประเภทนิทานว่า ทำหน้าที่ในการเสนอทางออกทางใจให้แก่มนุษย์ในสังคม เพราะมนุษย์สามารถจะหลบหนีจากโลกของความจริงไปสู่โลกของจินตนาการ แม้จะเป็นเพียงชั่วคราว แต่โลกของนิทานนั้นก็ทำให้ความพึงพอใจที่สามารถชดเชยสิ่งที่มนุษย์ไม่พึงปรารถนาในโลกของความจริงได้ เช่นเดียวกับผู้อ่านการ์ตูนที่สามารถ “หลบหนี” หรือ “ลี้ม” โลกแห่งความเป็นจริงที่แสนเศร้าเพื่อเดินทางเข้าสู่โลกของการ์ตูนที่เต็มไปด้วยความทรงจำเกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ 9

นอกจากนี้แนวคิดหลักในการสร้างสรรค์นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับ รอยยิ้มของพระราชาคือการหยิบเรื่องราวเกี่ยวกับพระอารมณืชั้นของในหลวง รัชกาลที่ 9 มานำเสนอในรูปแบบการ์ตูน เช่น เรื่องการใช้ราชาศัพท์แบบชื่อ ๆ ของ ชาวบ้านที่พระองค์ไม่ถือโทษและมีรับสั่งอย่างเป็นกันเอง หรือพระอารมณืชั้นของ พระองค์ในขณะทรงงาน รวมถึงพระปรีชาสามารถในการเล่นทางภาษาที่ทำให้ เกิดอารมณืชั้น การได้สัมผัสเรื่องราวเกี่ยวกับพระอารมณืชั้นของในหลวงรัชกาล ที่ 9 ที่ทำให้คนรอบข้างมีความสุข รวมถึงเรื่องราวที่พระองค์สำราญพระราชหฤทัย ผ่านการ์ตูนที่นำเสนอ “รอยยิ้มของพระราชา” ย่อมเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่าน ลิ้มความเส้าในปัจจุบันไปชั่วขณะ และย้อนความทรงจำกลับไปในช่วงเวลาที่ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ยังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ บทบาทด้านความบันเทิงที่เกิดขึ้นจึง ไม่ใช่เพียงการทำให้เกิดความสุขสนุกสนานจากการ์ตูน แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านคลาย จากอารมณืเส้าโศก และเยียวยาความรู้สึกรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 ผ่าน เรื่องราวที่นำเสนอในการ์ตูนซึ่งเป็นกลไกทางจิตแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดความสุขทางใจได้ การ์ตูนจึงเป็นสื่อบันเทิงประเภทหนึ่งที่สามารถปลอบประโลมใจคนในสังคมที่ตกอยู่ใน ในห้วงของความเส้าอันเกิดจากการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9

บทบาทที่สำคัญประการที่ 3 คือเป็นสื่อในการบันทึกและถ่ายทอดเรื่องราว ของในหลวงรัชกาลที่ 9 รวมถึงถ่ายทอดความจงรักภักดีและความผูกพันของ คนไทยที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ให้แก่คนรุ่นหลังโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุกเป็นสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่เข้าถึงคนทุกเพศ ทุกวัย เนื้อหาของนิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับได้นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ แนวพระราชดำริและโครงการตามแนว พระราชดำริต่าง ๆ ที่สร้างประโยชน์สุขให้คนไทยมาตลอด 70 ปีแห่งการครองราชย์ ของพระองค์ นิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับจึงมีบทบาทในด้านการบันทึกเรื่องราว ของในหลวงรัชกาลที่ 9 และถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวให้แก่คนรุ่นหลังโดยเฉพาะ เด็กและเยาวชนผ่านศาสตร์ของการ์ตูนซึ่งเข้าใจง่ายและเร้าความสนใจของเด็ก และเยาวชนได้ดี ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้อ่าน ดังนี้

Axxxxxxxx อ่านจบแล้วคะ อ่านให้ลูกสาว (2 ขวบกว่า) ฟังด้วย... ลูกนั่งดูภาพตามอย่างสนใจ... ขอขอบคุณ “ชายหัวเราะ” นะคะ ที่ทำให้เด็กสองขวบ สนใจเรื่องราวของพระราชาในโลกแห่งความจริง ที่ไม่ได้สวมมงกุฎ ไม่ได้ถือคทา แต่เป็นพระราชาที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่รอบรู้ทุกเรื่องในโลกนี้ ทำให้ฝนตกได้ ทำให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น ทำให้เกษตรกร เข้าใจ คำว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” แม้ไม่ต้องร่ำเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ เล่นเรือใบได้ แต่งเพลง เล่นดนตรี มีอารมณ์ขัน จิตใจดี รักสัตว์ ฯลฯ แม้อ่านไปยิ้มไป ร้องไห้ไป บอกลูกว่า คิดถึงในหลวงบนสวรรค์เหลือเกิน...

2 พฤศจิกายน 2016 เวลา 9:10 น.

(ข้อมูลจาก www.facebook.com/kaihuaror)

นิตยสารการ์ตูนทั้งสองฉบับยังเป็นบันทึกเหตุการณ์ทางสังคมที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกผูกพันและจงรักภักดีของคนไทยที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ความรู้สึกสูญเสียที่เกิดขึ้นจากการสวรรคต และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการสวรรคต เช่น การรวมตัวกันเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ของคนไทยเพื่อเทิดพระเกียรติและรำลึกถึงในหลวงรัชกาลที่ 9 การเตือนสติกันให้ตระหนักถึงความรักความสามัคคีของคนในชาติซึ่งเป็นสิ่งที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเน้นย้ำอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่โดดเด่นขึ้นในช่วงเวลาแห่งความเศร้าโศก และได้ถูกบันทึกและถ่ายทอดผ่านนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะ-มหาสนุกฉบับพิเศษ ทำให้นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับมีบทบาทเป็นบันทึกทางสังคมที่มีคุณค่าทั้งทางด้านจิตใจและทางสังคม ดังที่สละ นาคบำรุง (ชายหัวเราะ, 2559, น. 119) ได้กล่าวว่า “แม้ช่วงเวลาวันนี้ต้องเป็นไปอย่างนี้ ก็จะเข้าใจ... และด้วยความเชื่อที่ว่าการ์ตูนได้ทำหน้าที่บันทึกและถ่ายทอดไว้แล้วอย่างมั่นคง จึงมั่นใจว่าร่องรอยที่ทรงพระราชดำเนินไปในบันทึกนั้นยังอยู่คู่ปกครองสังคมไทยตลอดไป”

บทสรุป

นิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชานิตยสารมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชานิตยสารได้ดำรงพันธกิจของตนในฐานะ “การ์ตูนไทยที่กำเนิดในรัชกาลที่ 9” ไว้โดยได้เพิ่มบทบาทของตนจากสื่อบันเทิงที่ให้ความสุขแก่ผู้อ่านเป็นการ์ตูนที่เทิดพระเกียรติและแสดงความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช การนำเสนอภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ผ่านการ์ตูนเรื่องต่างๆ แสดงให้เห็นถึงภาพพระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนักเพื่อราษฎร พระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพรอบด้านและมีพระจริยาวัตรที่งดงาม อีกทั้งพระองค์ยังทรงเป็นที่รักและทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนไทย นอกจากนี้นิตยสารการ์ตูนฉบับพิเศษทั้งสองฉบับยังมีบทบาทสำคัญทั้งด้านการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 การให้ความบันเทิงคือการปลอบประโลมใจคนในสังคมให้คลายจากความเศร้า และบทบาทด้านการบันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รวมถึงความจงรักภักดีของคนไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ผู้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่รักยิ่งของปวงชน และผู้พระราชทาน “รอยยิ้มของพระราชานิตยสาร” ให้แก่พสกนิกรของพระองค์เสมอ

บรรณานุกรม

หนังสือและวิทยานิพนธ์

- ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชานิตยสาร. (2559). กรุงเทพฯ : บรรณสาสน์.
- จตุพร มีสกุล. (2556). การศึกษาวรรณคดีโศกาลัยในสมัยรัตนโกสินทร์ในฐานะวรรณคดีเฉพาะประเภท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย. สาขาวิชาภาษาไทย.
- จารุณี สุขชัย. (2550). การศึกษา “มิติความเป็นไทย” ในหนังสือการ์ตูนไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ.
- จิรศุภา ปล่องทอง. (2550). การศึกษาลักษณะภาษาสื่ออารมณ์ขันในมุขำขันของหนังสือการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.

มหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชา. (2559). กรุงเทพฯ : บรรลือสาส์น.

มาณิษา พิศาลบุตร. (2533). การสื่อความหมายในนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะฉบับกระเป๋. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน.

ศิริพร ณ ถลาง. (2548). ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทาน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์.

เสาวณิต จุลวงศ์. (2550). ความซับซ้อนของการเล่าเรื่อง: ลักษณะหลังสมัยใหม่ในบันเทิงคดีร่วมสมัยของไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสังคมออนไลน์

ชายหัวเราะฉบับพิเศษ “รอยยิ้มของพระราชา” (4 พฤศจิกายน 2559) สืบค้นจาก <http://news.thaipbs.or.th/content/257361>

ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชาและมหาสนุกฉบับเมื่อเจ้าชายกลายเป็นพระราชา (3 ตุลาคม 2560). คอลัมน์ถนนวรรณกรรม. สืบค้นจาก <http://www.ryt9.com/s/tpd/2562645>

ดอกฝน. (4 พฤศจิกายน 2559). เจาะลึก ‘รอยยิ้มของพระราชา’ บนหน้ากระดาษของ ‘ชายหัวเราะ’ พร้อมภาพตัวอย่างบางส่วน. สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/346753>

“นายช่าง ยืนมือมาลี จะทாயาให้” นำพระทัยที่ทรงมีให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด. (18 ตุลาคม 2559). สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_59832

เปิดใจเด็กน้อยก้มกราบพระบาทในหลวง. (18 ตุลาคม 2559). สืบค้นจาก <http://www.komchadluek.net/news/hotclip/246485>

TEEPAGORN CHAMP WUTTIPITAYAMONGKOL. (28 ตุลาคม 2559). กว่าจะมาเป็น “ชายหัวเราะฉบับรอยยิ้มของพระราชา” และพลิกดูด้านในก่อนใคร. สืบค้นจาก <https://thematter.co/pulse/smileoftheking/11493>

www.facebook.com/kaihuaror. (31 ตุลาคม – 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560)